

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH DIDAKTIK

Läxa - Vad styr?

En studie i makten kring läxor

Marianne Keszei

Uppsats:	15 hp Masteruppsats
Program och/eller kurs:	PDAU63
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2010
Handledare:	Ulf Christianson
Examinator:	Clas Olander
Rapport nr:	VT10-2611-02 Master

Abstract

Uppsats	15 hp Masteruppsats
Program och/eller kurs:	PDAU63
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2010
Handledare:	Ulf Christianson
Examinator:	Clas Olander
Rapport nr:	VT10-2611-02 Master
Nyckelord:	Läxor, Diskurser, Normer, Makt, Disciplinering

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka makten kring läxan och hur läxan kan påverka människor. Jag vill också undersöka hur läxan framställs och bibehålls i dagens läxdiskurser.

Teori: I den här uppsatsen studerar jag hur läxan och dess normer kan uppfattas ur ett maktperspektiv. Foucaults perspektiv på hur sociala fenomen skapas i och genom diskurser är centrala i uppsatsen. Jag studerar Foucaults syn på hur makten i dagens samhälle har flyttats från makthavarna till att individerna styr sig själva. Därför behöver makten olika tekniker och strategier för att disciplinera och styra. Läxans historik och direktiv i läroplaner och skollagstexter använder jag också som grund för förståelsen av materialet.

Metod: Jag använder en kritisk samhällsvetenskaplig metod som ansats i uppsatsen. Mitt material, som jag behandlar med hjälp av diskursanalys, består av bloggar och kommentarer från artiklar i nättidningar. Jag använder också artiklar från tidningar och Internet. Dessutom har jag gjort ett antal ostrukturerade intervjuer och observationer.

Resultat: Det är föräldern som är i centrum i diskurser kring läxa. Lärare och elever är andra huvudaktörer kring läxan. Eleven tar lite plats i de diskurserna om läxa jag kommit i kontakt med i min undersökning. En dominerande norm med läxan tycks vara att den är ett förgivet taget fenomen som är skyddat av diskurser, vars innehåll bärs upp av alla aktörer som verkar kring läxan. Läxan diskuteras i undersökningar och i media utan att begreppet nyanseras. Det tycks vara gamla normer om läxa från tidigare läroplaner som används som argument till varför och hur läxor skall användas i kombination med att vår nuvarande läroplan inte skriver något om läxa. Läxan tycks vara ett ämne som används i politiken vilket kan ha inflytande på läxans diskurser. Makten kring läxans berättigande kan tyckas vara så fast att när olägenheter kring läxan uppstår förändrar man inte läxan. I stället hittar man nya vägar utanför skolan för att lösa problemet. Ett sådant sätt kan vara det aktuella ämnet i diskurser om läxa just nu som handlar om utomstående läxhjälp. Man kan uppfatta att läxan används som teknik för att disciplinera föräldrar till att ta ansvaret för sina barns skolframgång. Bestraffning för de föräldrar som inte lyckas kan vara dåligt samvete och känsla av misslyckande. Elever kan med läxans hjälp disciplineras till att bli lydiga och nyttiga samhällsmedborgare som tar ansvar för sig själva. Bestraffning för de som inte lyckas kan vara risken att bli exkluderad. Diskussioner om läxans pedagogiska värde och effekter tycks inte vara vanligt förekommande i diskurser om läxa.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Innehållsförteckning	2
1. Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte.....	6
Frågor	6
Disposition.....	6
2. Läxan i styrdokument och tidigare forskning	7
Läxa i läroplanerna	7
Läxan som självklar.....	8
Den gränslösa läxan och dess påverkan	9
3. Makt och styrning	11
Diskurser och makt.....	11
Disciplinerings tekniker.....	12
Frihet och styrning.....	14
4. Metod	17
Kritisk samhällsvetenskaplig metod.....	17
Materialet.....	20
Vägen till mitt material	20
Internetbaserad forskning	21
Beskrivning av bloggar och nättidningskommentarer	22
Tillvägagångssätt.....	23
Diskursanalys	24
Värde och etik i undersökningen	26
Värde på undersökningen	26
Etiska övervägande i arbetet med uppsatsen	27
5. Resultat	29
Föräldern som dominant aktör i diskurser om läxan	29
Föräldern har ansvaret	31
Hur läxan påverkar och disciplinerar föräldrar som inte vill ha ansvaret.....	32
Elevens roll i läxdiskurser	35
Lärares roll i läxdiskurser	37
Politik i allmänna läxdiskurser	39
Utomstående intressenter i läxdiskurser	40
Läxan som subjekt i diskurser	41
6. Diskussion	42
Aktörer i läxdiskurser och hur de påverkas eller styrs av normer	42
Föräldern och läxans normer	42
Elevens och läxans normer.....	44
Läraren och läxans normer	45

Politik och utomstående intressenters koppling till läxans normer	46
Läxans normer i historisk synvinkel	47
Sammanfattning	47
Vidare forskning, kritik och avslut	49
Referenslista.....	50
Referenser över artiklar och Internetlänkar till empiriskt material.....	53

1. Inledning

Läxan är ett fenomen i skolans värld som har intresserat mig sedan jag gick grundskoleläraryrket på 90-talet. Då ville jag veta mer eftersom vi inte, under vår lärarutbildning, hade behandlat hur, varför eller när man ger läxor. Som klasslärare har jag varit intresserad av läxor, för att hitta lämpliga sätt att använda dem på. Jag är förälder till tre barn varav två nu går på gymnasiet. I samband med deras arbete med läxor under åren har jag mött läxor i rollen som förälder vilket har hållit igång min nyfikenhet på fenomenet läxa. I det här kapitlet lämnar jag en allmän bakgrund med aspekter på läxa där jag även nämner internationella studier. Jag snuddar också på områdena normer och diskurser som är del av syftena för min uppsats. Dessutom kommer jag in på ungdomars hälsa i samband med läxor. Den definition på läxa som jag använder mig av beskriver jag också i detta avsnitt. Syfte, frågeställningar och en disposition på uppsatsen avslutar det här kapitlet.

Bakgrund

I den här uppsatsen undersöker jag läxan som är ett vanligt inslag i de flesta skolbarnsfamiljers vardag och i de flesta klasser och svenska skolor idag. Läxan tycks vara självklar och äga ett högt värde för många. Detta trots att det endast finns lite svensk forskning gjord på läxor och ingen av de stödjer läxan som ett självklart inslag eller pekar på ett högt pedagogiskt värde. (Hellsten 2000, Westlund 2004, 2007) Jag är intresserad av vad som tillskriver läxan ett så högt värde att den används så frekvent och hur den här synen skapas och bibehålls i vårt samhälle?

Vad som gör läxan till en aspekt på skolan som kan vara intressant att undersöka är att den kan ses som ett pedagogiskt inslag i skolans arbete men tycks påverka människor under dess fritid. Gränsen mellan arbete och fritid suddas ut menar Westlund i sin rapport om läxor ur ett tidsperspektiv. (2004) Skolan har idag blivit en arena för socialt umgänge medan hemmet börjar likna ett klassrum. Hon menar att den gränslösa tillvaron är riskabel för ungdomars hälsa och att skolan måste vara tydlig med åtta timmars arbetsdag i stället för att ge kvalitativa uppdrag med deadlines till ungdomar. Hennes jämförande undersökningar från 1988 och 2005 visar att läxor tycks påverka elever betydligt mer nu under senare år och att elever nu oftare hänvisar till att de känner sig stressade. (Westlund, 2007, 2004) Att läxor påverkar unga negativt och är en utlösande faktor till daglig stress hos unga visar flera studier. (Skolverket 2010, Magnå 2009, Barnombudsmannen, 2004) Internationella studier om läxor visar att liknande problem kring läxor diskuteras i USA. (Kohn 2007, Buell 2004, van Vooris 2004)

I Sverige har det inte gjorts mer än några fåtal större offentliga undersökningar eller rapporter med syfte att behandla läxor. Den enda avhandlingen som finns är gjord av Hellsten (2000) Han menar att de studier som finns att tillgå när det gäller läxor handlar främst om effekter på studieresultat. I en undersökning från USA gjord av Cooper (2007) visar författaren att läxor för yngre skolelever inte korrelerar med bättre studieresultat. Däremot finns ett tydligt samband mellan äldre skolelevers skolresultat och läxor. Samtidigt visar Coopers undersökning att om äldre elever får extra skolundervisning istället för läxa så ger de samma goda studieresultat. Hellsten (2000) kritiserar Coopers undersökning och menar samtidigt att de flesta studier som är gjorda på läxors effekter använder en onyanserad bild av läxan i

undersökningarna. I en tysk studie analyserar Trautwein (2007) undersökningarna PISA 2000 och TIMSS och gör en koppling till läxor. Han kommer fram till att läxor ger mer kunskaper. Samtidigt så visar han att det inte finns något samband mer än negativt mellan tiden man lägger på läxor och hur väl eleven lär sig.

En undersökning om läxor i USA visar att läxans utformning och dess mängd har förändrats fram och tillbaka under de senaste 100 åren. Det har främst varit politiska skäl som ligger bakom normer till att de här förändringarna har skett. (Gill, 2004) Normer om hur vi skall tänka och uppträda uppfattar vi genom diskurser som kommunikation med andra och genom att ta del av media och texter av olika slag. Normerna skapas, upprätthålls, förändras och försvinner i de här diskurserna. Eftersom man lever mitt i det här flödet av normer och är med och reproducerar diskurser kan det vara svårt att få grepp om dem och lyfta fram dem i ljuset för nödvändig granskning. (Börjesson 2003, Bergström & Boréus 2009)

I den här uppsatsen utgår jag i från världen som uppbyggd av olika sociala konstruktioner som har olika värde för olika människor. Enligt Börjesson (2003) är en grundtanke i konstruktionism att samhällsfenomen inte är självklara utan skapas i relationer till varje tids strider om olika definitioner. Här i ligger att det är svårt att hitta en entydig definition av begreppet läxa. Det kan därför vara av värde att vara tydlig med att definiera och nyansera vad man menar när man använder begreppet läxa. Hellsten (2000) är kritisk till hur läxan används i undersökningar och förutom att man ofta använder ett onyanserat läxbegrepp när man uttrycker sig om läxa så görs det generaliseringar utefter eget tycke. Cooper, som i sin studie kom fram till att läxan inte ger några effekter på studieresultat för yngre barn rekommenderar ändå upp till två timmars läxstudier i veckan för elever i de lägre skolåldrarna. (Cooper 1990, 1989). Lindell (1990) som kommer fram till att läxor inte tycks ha någon märkbar effekt på studieresultaten rekommenderar också läxor och hänvisar då till att hålla elever borta från video och TV som anledning, trots att detta inte ingått i undersökningen.

Syftet med läxa tycks variera från lärare till lärare. Elever och föräldrar uppfattar också syftet med läxor på skilda sätt. (Keszei 2008) När jag talar om läxa menar jag obligatoriskt skolarbete som lärare initierar med syfte att nå skolans mål, som skall göras utanför ordinarie lektion. Förutom läxor av typen: läs ett visst antal sidor, glosor, matteläxa, projekt, eller inlämningsarbeten så menar jag även läsning av skönlitterära böcker samt studier inför prov där hemstudier krävs för att ha tillräckligt med kunskap för att kunna klara provet. Jag avser alltså inte frivilliga studier. Vad gränsen går mellan frivilliga studier och obligatoriska är inte helt självklart utan är också ett ämne att studera vidare.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka makten kring läxan och hur läxan kan påverka människor. Jag vill också undersöka hur läxan framställs och bibehålls i dagens läxdiskurser.

Frågor

Hur kan de aktörer uppfattas som framträder kring läxan och hur kan de påverkas eller styras genom läxan?

Hur kan läxan uppfattas som disciplinerings teknik?

Vad kan uppfattas som normer kring läxan i dagens svenska skola och vad kan anses vara orsaker till att normerna upprätthålls?

Disposition

I kapitel 1 lämnar jag en bakgrund till läxan och beskriver syfte och forskningsfrågor. I kapitel 2 beskriver jag hur läxan framställts historiskt genom skolans läroplaner samt lyfter fram tidigare forskning av läxan som tar upp normer och gränser om denna. I det tredje kapitlet beskriver jag hur makt kan studeras genom Foucaults teorier och hur makten kan bli synlig i vår tid i skolan och samhället. I det fjärde kapitlet beskriver jag den kritiska samhällsvetenskapliga metoden jag har som ansats på uppsatsen. Jag skriver också om diskursanalysen som ligger till grund för hanterandet av mitt material. I det här kapitlet motiverar och beskriver jag mitt material. Kapitel 4 avslutas med en diskussion om värdet på uppsatsen. Det femte kapitlet ägnar jag åt resultatet av mina studier. Där lyfter jag fram citat eller excerpt av mitt material samt sammanfattar resultatet. I Kapitel 6 görs en redeogörelse för analysen av undersökningen och en diskussion om denna. Jag skriver förslag på vidare forskning, en kortfattad avslutande metoddiskussion samt ett avslut.,

2. Läxan i styrdokument och tidigare forskning

Det här kapitlet kommer att handla om skolans läroplaner och tidigare forskning om läxor som ligger till grund för hur jag undersöker resultatet i uppsatsen. Inledningsvis beskrivs hur läxan har framställts i skolans läroplaner genom åren. Därefter lyfter jag fram den enda svenska avhandlingen som koncentrerar sig på läxor. Den är skriven av Hellsten. Jag skriver också hur läxan kan studeras som gränslös skolundervisning genom mina egna tidigare studier samt genom Westlunds undersökningar. Slutligen kopplar jag till två rapporter om läxors påverkan på elever.

Läxa i läroplanerna

Läxan kan tyckas vara ett självklart inslag i skolan. Den har funnits med i våra läroplaner och tillskrivits dess värde i olika tider. Jag vill, genom att ta upp hur läroplanerna har framställt läxan genom tiderna, visa de äldre direktiv för läxor som kan ligga till grund för dagens normer kring läxan.

Redan i Normalplanen för undervisning i folkskolor och småskolor 1878 började man nämna ”*lexorna*”. Läxa som begrepp har sedan följt med genom åren i skolans läroplaner för att helt försvinna i Lpo-94. I de första planerna från 1878 – 1900 nämns läxorna i samband med bibelstudier och ordagrant återberättande. (Normalplan för folkundervisningen i folkskolor och småskolor, 1878, 1889, 1900, Skolverket 2006) I Undervisningsplanen för rikets folkskolor 1919 fick begreppet läxa ta mer plats, även om det var utförliga restriktioner för de yngre eleverna om att deras läxor framförallt skulle handla om läs och skrivinläring och att läxor i vanlig bemärkelse inte skulle förekomma. Man skriver att hemuppgifterna endast skall innehålla sådant som man gått igenom i skolan och att läxor skall undvikas till dagen efter helg. (Undervisningsplan för rikets folkskolor, 1919) I 1955 års undervisningsplan visar man en mer restriktiv hållning till läxorna även för de äldre barnen än man gjorde i den förra planen. ”Endast enkla uppgifter som särskilt intresserar eleverna får sporadiskt föreläggas dem” (Undervisningsplan för rikets folkskolor, 1955, s.19) Man skriver här också att utantillläxor endast får förekomma mycket sparsamt.

Förberedelsen bör inte vara så detaljerad, att uppgiftens fullgörande ej ställer några krav på lärjungarnas omdöme och förmåga till initiativ. Å andra sidan måste förberedelsen vara så ingående, att alla svårigheter, som eleverna inte på egen hand kan bemästra undanröjes. (Undervisningsplan för rikets folkskolor 1955, s.19)

I Lgr 62 skriver man mer utförligt om läxan och att huvuddelen av skolarbetet skall utföras i skolan. Här betonas också att eleven först måste ha förstått principen för det som skall läras in så att målet med läxan kan konsolideras. Man skriver att i lågstadiet bör inte läxor ges regelbundet men i mellanstadiet kan man börja ge mer läxor. På flera ställen poängteras att läraren skall ta hänsyn till hur olika elever uppfattar läxorna. I Lgr 69 är man mer uttalat restriktiv till läxa då man menar att läxorna skall ha en underordnad betydelse. Eleverna skall skolarbeta på skoltid och de behöver övrig tid för rekreation. Läxor behöver inte vara bokliga studier utan kan handla om att referera dagsaktualiteter eller redovisa händelser eller utställningar. (Lgr 62, Lgr 69) I Lgr 80 är man mer tillåtande till läxor. ”Hemuppgifter bör också utnyttjas för att ge eleverna tillfälle till sådana övningar och repetitioner som är nödvändiga för att befästa kunskaper och färdigheter” (Lgr, 1980, s.50) När det här uttrycket

skrevs i läroplanen så fanns det inte några officiella svenska vetenskapliga studier att tillgå som bekräftar att läxors repetition av kunskaper gör att elever befäster kunskaper eller färdigheter så att de gynnar skolprestationerna. Den första officiella svenska undersökning av sådan art gjordes av Ebbe Lindell (1990) på uppdrag av skolöverstyrelsen.

De svenska undersökningarna som enligt META-projektets dokumentation har lämnat bidrag till frågan om hemarbetets utformning och effekter, har inte kunnat påvisa någon markant nytta av läsläsningen då det gäller skolprestationer. (Lindell, 1990)

Med detta vill jag inte påstå att läxor inte har någon betydelse för elevers kunskaper. Det finns senare studier som visar koppling mellan läxstudier och skolprestationer. (Cooper 2007, Trautwein 2007) Jag vill istället lyfta fram skapandet av normer och värderingar. Vad som skrivs, inte minst i officiella dokument, kan lämna spår och kan skapa normer, utan att det för den skull är särskilt förankrat eller bevisat. (Börjesson 2009, Hellsten 2000, Winther Jörgensen 2000)

Läxan som självklar

Att det i Sverige bara finns en tio år gammal avhandling att tillgå och endast några få större rapporter som problematiserar läxan kan vara ett tecken på att normen för läxan är att den tas för given inom både skolvärlden och samhället. I det här avsnittet vill jag lyfta fram normen med den självklara läxan med hjälp av Hellstens avhandling.

Hellsten har skrivit den enda svenska avhandlingen som problematiserar läxor och är mycket kritisk till många aspekter kring läxor och hur läxan tas för given. Han jämför läxan med barnarbete och ifrågasätter elevens skyldighet att fortsätta arbeta efter arbetsdagens slut. (Hellsten, 2000) Han har även undersökt läxdiskurser i officiella texter och identifierar några tydliga aspekter på läxan. 1. Läxan som förberedelse; Man behöver göra läxa för att förbereda sig inför prov och läxförhör. Yngre elever skall förberedas för senare läxor. 2. Tidstruktur; Eleverna får strukturera sin fritid och föräldrarna bör avsätta tid för att effektivisera och stimulera sina barn till läsläsning. 3. Kontroll och styrning; Läxor utvecklar självkontroll. 4. Kärlek och omsorg; Intimisera familjerelationerna med läxorna och föräldrarna ger barnen tid och en lugn miljö att utföra sina läxor på. Som en lärare uttrycker det: *”Det märks med en gång om barnet och föräldrarna slarvat med läxan.”* 5. Identitet och status. För de yngre skolbarnen är läxa ett sätt att bekräfta att de blivit mogna medan för de äldre barnen kan det vara låg status att utföra läxor. 6. Gemenskap och kontakt; Läxorna ger föräldrarna insyn i skolarbetet. 7. Arbetsprestationen; Läxans är en tung arbetsbörda vilket lyfts fram av eleverna. (Hellsten 1997)

Hellsten betonar tre viktiga tendenser till normer kring läxan. Det första är att trots att läxan ses som ett förgivettaget inslag i skolan så är läxan osynlig i skolans officiella styrdokument. Han tycker det är anmärkningsvärt att det på lärarutbildningar knappt finns ett ord skrivet om läxor i den obligatoriska kurslitteraturen. Den andra tendensen är att läxan inte problematiseras i de texter där den behandlas. Han hänvisar till att man i SOU 1993:16 s.137 skriver att man vill att skolan skall ställa ökade krav på hemarbete i syfte att förbättra ekonomin och tillväxten i Sverige. *”Som om själva fenomenet – trots att det kan vara nästan vad som helst – skulle ha förmågan att skapa positiva effekter bara man kallar det läxa eller*

hemuppgift.” (Hellsten 1997, s.215) Den tredje tendensen är hur läxan tillmäts ett betydligt högre värde än det finns undersökningar som bekräftar.

När lärare flyttar skolarbete utanför skolan i form av läxa, kan läraren skapa sig en bild om att skolarbetet blir gjort i en perfekt lugn arbetsmiljö. Dessutom kan en bild skapas om en ny kapabel elev som presterar på ett helt annat sätt än i skolan. (Hellsten 2000)

Det finns mycket av önsketänkande i det här. Alla elever har inte en sådan miljö omkring sig där det är lätt, eller ens möjligt att läsa läxor. Många har andra uppgifter till exempel träning, egen häst eller stadigt sällskap. Många läser men har helt andra läsinriktningar än skolböcker. Och många har helt enkelt inte den motivation eller den förmåga som läxan förutsätter. (Hellsten, 2000, s.185)

Den gränslösa läxan och dess påverkan

För att anknyta till min frågeställning om normen med läxan och till mitt syfte med hur läxan påverkar aktörer, kommer jag här att bygga på föregående avsnitt med den självklara läxan genom att lyfta fram studier av den som gränslös. Läxan kan tyckas leva sitt eget liv utan att förhålla sig till skolans styrdokument eller till den arbetsbelastning eleverna kan få av läxan.

I skolans läroplan står inget explicit om läxan. Men skollagen uttrycker sig om arbetstiden och förhållandet till obligatoriskt skolarbete.

Ingen är på grund av skolplikt, som fullgör inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom, skyldig att gå i skolan för att delta i obligatoriska inslag i utbildningen mer än 190 dagar per läsår eller att delta i sådana inslag mer än åtta timmar, eller i de två lägsta årskurserna sex timmar per dag (Skollagen, 3 kap 11 §)

I författningsförslaget som ligger till grund för den nya läroplanen formulerar man sig likvärdigt:

Varje elev som fullgör skolplikt skall delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli. Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar, eller i de två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördag, söndag eller helgdagar. (SOU 2002:121, 4 kap 10 §)

Ovanstående lagtexter kan man tolka som att skolan inte skall anmoda mer än åtta timmar skoldag av obligatoriskt arbete. Dessutom är alla elever skyldiga att utföra de uppdrag inom ramen för undervisningen som läraren ger.

Varje barn som fullgör skolplikt inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom eller på något annat sätt, skall delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om barnet inte är sjukt eller har annat giltigt skäl att utebli. (Skollagen 3kap 11 §).

Många lärare, som undervisar högstadieelever som redan har åtta timmar eller nära åtta timmars skoldag, riskerar att ge mer skoluppgifter än vad skollagen tillåter. I min magisteruppsats (Keszei 2008), undersöker jag hur högstadielärare kommunicerar om läxor och hur de känner till skollagtexten om högst 8 timmars skolarbete per dag. Resultatet är att ingen lärare i undersökningen känner till den lagtexten. Några känner till att man inte får ge läxor över helger eller skollov. Anmärkningsvärt är att knappt någon lärare känner till arbetsbördan, genom de övriga läxor eleven får av andra lärare. Få skolor har någon särskild policy när det gäller läxor. Få lärare i undersökningen på högstadiet kommunicerar med varandra om den läxmängd de ger till sina olika elever. (Keszei 2008) Att ha prov räknas inte

in som läxa utan tycks hamna i något ingenmansland. Frågan är om lärare undervisar tillräckligt i skolan för att elever skall kunna skriva prov utan att hemstudier krävs. Ingen lärare i min undersökning nämner något om prov när de hänvisar till elevers läxor i tid som de uppskattar till mellan 1 tim och 2 tim och 45min per vardagkväll. Utan att förhålla sig till skollagens begränsning på obligatoriskt arbetet riskerar därför läxan att bli gränslös för elever

Westlund, som forskar om elevers tid har i en rapport uttryckt att läxor är gränslösa ur flera synvinklar. För det första är den gränslös genom den otydliga gränsen mellan lärare och föräldrar. Hon menar att med läxan får föräldrar läraruppgifter på delegation. För det andra genom gränsen mellan hemmet och skolan. Hon menar att hemmet har blivit en skolarena och skolan en social arena. Slutligen genom tiden mellan skoltid och ledig tid. Hon menar att den gränslösa tillvaron är riskabel för ungdomar. (Westlund 2007) I hennes undersökning av skolelever och tid kommer hon fram till att läxor tycks ta mer plats hos ungdomar 2005 än vad de gjorde 1988. I den äldsta studien var det 9% av eleverna som nämner läxor när de fritt får skriva om tid mot 40% av eleverna år 2005. I samma studie nämns stress hos 5% av eleverna i den äldsta studien mot 29% år 2005.

Att läxan påverkar äldre skolelever genom stress bekräftas av Skolverkets undersökningar från 2000, 2003, 2006 och 2009 "Attityd till skolan". En tredjedel av eleverna i år 7-9 svarar att de alltid eller ofta känner sig stressade i skolan. De här eleverna nämner läxor som den största anledningen till stress. (Skolverket 2010) Även Barnombudsmannens undersökning från 2004 bekräftar detta, där hälften av ungdomarna mellan 9 och 16 år svarar att de alltid eller varje dag är stressade. Av de här svarar 77 % att det är skolan som är största stressfaktorn och att det är inlämningsarbeten, läxor och prov som stressar mest. (Barnombudsmannen 2004)

I det här kapitlet har jag lyft fram aspekter på läxan genom läroplanerna som kan ligga till grund för normerna med läxan. Jag har kopplat till Hellstens avhandling för att visa hur läxan kan studeras som ett självklart inslag i skolan trots att den inte tycks ha förankring i pedagogisk forskning. För att koppla till aspekten på läxan som självklar har jag tagit upp studier och rapporter som antyder att den självklara läxan kan ha en påverkan på unga till en gränslös tillvaro och till stress. Normerna, självklarheten och påverkan av läxan skall jag undersöka i mitt material.

3. Makt och styrning

I det här kapitlet skriver jag om den teoretiska grund jag har för att studera läxan när det gäller makt och styrning. I brist på adekvat forskning, för mitt syfte med normer och diskurser kring läxan, koncentrerar jag mig på att beskriva normer kring elever och skolan i förhållande till makt vilket är relevant för mitt syfte med uppsatsen. Jag utgår ifrån Foucaults teorier om makt som grund för undersökningen. Börjessons teorier om diskurser kompletterar aspekterna på makt i min uppsats. Att jag valt Börjesson är för att Foucaults teorier om diskurser är centrala i hans framställning av diskurser. Forskning i Foucaults spår när det gäller styrning i dagens skola tar jag också upp för att anknyta till dagens situation med läxan.

Jag börjar med att lyfta fram diskurser och makt genom Foucaults och Börjessons teorier. Sedan beskriver jag det som Foucault kallar disciplinerings tekniker. Jag skriver sedan om frihet kontra styrning som Foucault teoriserar. I de sista avsnitten, i det här kapitlet, lyfter jag fram studier från forskare som kopplar Foucaults teorier om makt till barnen, föräldrarna och skolan i dagens samhälle. De sista avsnitten beskriver styrningen av människan och tar upp hur barnet i dag kan studeras som ett projekt.

Diskurser och makt

Mitt ursprungliga syfte med den här uppsatsen var att studera rådande normer och dominansförhållanden kring läxor. Inspirerad av Granaths avhandling (2008) där hon undersöker två vanligt förekommande inslag i skolan som loggböcker och utvecklingssamtal som disciplinerings tekniker, blev jag intresserad att studera läxans funktion som maktmedel och disciplinerings teknik. Granath utgår från Foucaults teorier om makt och styrning vilket är anledningen till att jag också valt att luta mig på Foucaults teorier i den här uppsatsen. Foucault behandlar begrepp som makt, styrning, disciplinering och diskurser som är centrala i min studie.

Genom åren har man i skolans läroplaner uttryckt skilda direktiv för hanterandet av läxan. Man har använt ordet läxa för att beskriva en aktivitet som i slutet på 1800-talet främst handlade om utantillstudier av bibeln eller katekesen, för att nästan 100 år senare handla om att referera till dagsaktualiteter. (Normalplan för folkundervisningen i folkskolor och småskolor 1878, 1889, 1900, Lgr-69) Normer och försanthållande om vår omgivning ändras i och med hjälp av diskurser. Enligt Foucault kan studier av diskursiva formeringar hjälpa oss att upptäcka vad vi förväntas uppleva som sant. (Foucault 1993) Foucault menar dock att sanningen är en diskursiv konstruktion som skapas inom rådande diskurser och det är omöjligt att vara utanför någon diskurs. Makt är nära förknippad med diskurser. (Winther Jörgensen, 2000) Inom diskurserna skapas det tydliga regler för vad som anses vara accepterat eller inte accepterat att yttra. Enligt Foucault kan diskurs definieras som uttryck för tvingande, normerande och likriktande 'verbala praktiker' (Bergström & Boréus 2005)

Vad är det för diskurser och maktstrategier som ligger bakom förändringarna i dagens syn på läxa så att dagstidningarna nu skriver artiklar om hur skolelever behöver ha extra läxhjälp som kan köpas in eller tillhandahållas från ideella krafter? Samtidigt som det för ett par

decennier sedan stod uttalat i läroplanerna att eleverna inte skall ha så svåra läxor att de inte klarar av att göra dem på egen hand.

Enligt Westlund (2004) som undersöker hur läxorna påverkar elevers tid, tycks lärare ha makt och befogenhet att efter eget tycke bestämma hur stor del av elevers och föräldrars tid som skall uppehållas av läxor. Att det just är läraren eller skolan som är ansvariga för makten kring läxan stämmer dock inte in på Foucaults teorier om makt. Enligt Foucault (2003) kopplas makt ofta till sträng auktoritet. Istället är den makt han talar om idag en makt som upprätthålls av hur människor anpassar sig till normer, värderingar och institutioner. Makten styrs genom normerna i sociala sammanhang och upprätthålls av alla inblandade. Med hjälp av strategier och mer eller mindre subtila tekniker sker styrningen så att vi följer diskursens och därmed maktens normer.

Vad är då egentligen makt och vilka har tillgång till makten? När diskurser skapas så leder det till kontroll av människor. Foucault menar att kontrollen sker genom olika procedurer som kan uttryckas som utestängningsmekanismer. Därför definierar Foucault inte makt som något som sker mellan två subjekt. Istället utvecklas makten i relationer mellan flera subjekt vilket ger vissa människor möjligheter och andra begränsningar.

Vi vet mycket väl att fördelningen av utbildning, liksom vad utbildningen tillåter och förhindrar, följer de linjer som dragits upp genom distansering motsättningar och sociala strider. Varje utbildningssystem är ett politiskt medel för att upprätthålla eller förändra tilläggnelsen av diskurser och därmed den makt de för med sig. (Foucault 1993, s.31)

Vilka som då har tillgång till makten är de som har tillgång till att delta i diskurser och förmåga att ta plats i diskurser. Foucault menar att det finns en nära koppling mellan makt och vetande. (Foucault 1993) När vetandet och diskurser framställer barnet på olika sätt byggs normer upp kring barnet. Besley (2009) menar att dagens unga framställs i media som främmande, farliga och osjälvständiga. De framställs som oförmögna att styra och ta hand om sig själva. En uppgift för makten blir då att hitta tekniker för att disciplinera sina unga samhällsmedborgare.

What is at play is a variation on notions of the evil or innocent child that emanate from deep-seated dualities and fears that adults have about young people and their behaviours and which result in all manner of attempts to control or govern youth behaviour. (Besley 2009, s 180)

”Det var i uppbyggnaden av skolan som såväl den normala som den abnormala skoleleven konstruerades i linje med vetenskapliga diskursiva mönster.” (Börjesson 2009, s 36)

Disciplinerings tekniker

Eftersom jag i denna uppsats vill undersöka hur läxan kan användas som redskap för att styra kommer jag i detta avsnitt skriva om Foucaults teorier om disciplinerings tekniker. Jag tar också upp två studier som är gjorda på disciplinerings tekniker av fenomenet i skolan.

Historiskt så var disciplinering till för att neutralisera faror eller för att kontrollera onyttiga eller bråkiga grupper av befolkningen. Disciplineringen har med tiden förändrats till att inrikta sig på att skapa skicklighet, effektivitet och profit i samhället. ”Disciplinen fungerar mer och mer som en teknik för att framställa nyttiga individer.” (Foucault 2003, s 211) Om

läxan skall studeras som disciplinerings teknik i dagens samhälle bör dess effekter kunna kopplas till skicklighet, effektivitet och profit för samhället genom framställningen av nyttiga individer.

Foucault menar att disciplineringen har lämnat de extrema institutionerna som tidigare hanterade problem i samhället för att flytta ut till samhällets allra viktigaste och produktiva sektorer som t ex skolor. För att styra den stora massan av folk till nyttiga och effektiva individer krävs att få befolkningen att styra sig själva. Foucault beskriver ett övervakningssystem av Bentham, kallat Panoptikon, som skulle kunna användas på fängelser för att få internerna att känna sig övervakade hela tiden. Fångvaktarens position är sådan att denne skall kunna se överallt men internerna kan inte se om de är sedda. Att utveckla ett panoptiskt system som får en massa att känna sig övervakad utan att det kräver stora insatser är, menar Foucault, användbart i alla möjliga institutioner där det behövs övervakning, som i skolor. ”Med den panoptiska modellen behöver makten aldrig ingripa. Makten flyttas över till den styrda själv som då rättar sig i ledet.” (Foucault 2003, s 207) Med läxa, läxförhör och prov blir det möjligt att styra en stor grupp elever till att undervisa sig själva utan lärarens direkta närvaro.

”Det är inte förnuftet som har skapat disciplinerings teknikerna utan snarare en vaksam ’illvilja’ som drar fördel av allt.” (Foucault 2003, s 142-143) Att befolkningen i ett samhälle styrs eller disciplineras behöver förstås inte vara av ondo. Vi kan behöva rätta oss efter regler och normer för att få ett fungerande samhälle. Foucault menar att de som styr i samhället kan använda disciplinerande tekniker utan att vi märker att vi blir styrda, för att nå fram till olika syften. Utmärkande för disciplineringen är att den skall göra utövandet av makt så lite kostsam som möjligt. Den skall se till att verkningskraften av den sociala makten blir maximal och perfekt samt att den når en så stor grupp som möjligt utan bakslag. Den skall också verka för att avkastningen från inrättningarna där de utövas kommer makten tillgodo. Disciplineringen skall se till att öka fogligheten och nyttan i systemet. (Foucault 2003)

Med ett ord: Disciplinen är den samling av oändligt små tekniska uppfinningar som gjort det möjligt att öka mångfaldens nyttiga storlek och samtidigt minska olägenheterna hos en makt som måste styra den just för att denna mångfald skall bli nyttig. En skola når fram till disciplinens tröskel då förhållandet mellan nytta och olägenhet blir gynnsam. (Foucault 2003, s 221)

En förekommande aktivitet i skolan idag är portfolio. Carlson (2009) har studerat portfolion som en av de tekniker som finns i skolan för att disciplinera. Syftet med portfolion är inte i första hand att eleven skall lära sig nytt eller få träning. Syftet är att eleverna skall visa att de är oberoende och att de kan ta ansvar för sina egna beslut och val. De gör en investering i självet. ”What is being measured in the writing portfolio is not just a student’s writing abilities, but also their abilities to be independent owners of their work, and thus, entrepreneurs of oneself.” (Carlson 2009, s.267)

Enligt Granath (2008) handlar disciplineringen, när det gäller hennes två skolaktiviteter, loggbok och utvecklingssamtal, i linje med Carlsons studie, om att få elever till självdisciplin, att kontrollera sig själva. Detta görs bland annat genom att ha en intimiserande kommunikation mellan eleven och läraren.

Under samtalet växer nya korrigerade elever fram – verbalt framknådade man har puffat lite här och puffat lite där, pekat på det ena och på det andra, dragit in här och dragit ut där och eleven tar slutligen form på ett sätt som framstår som mer eller mindre nöjsamt för alla parter. (Granath 2008, s 184)

Frihet och styrning

Styrning är ett centralt begrepp i Foucaults syn på makt. Därför vill jag lyfta fram olika aspekter på styrning i dagens skola. Det gör jag genom att koppla Foucaults teorier och Börjesson studier till Lindblad & Popkewitz, Lundahl och Zackaris rapporter i ämnet från den svenska skolan. Jag tar också upp internationella studier om styrning i skolan genom Hultqvist, Ball, Besley och Carlson. I det här avsnittet lyfter jag fram aspekter på styrning kopplad till skolan under våra två senaste decennier. Jag beskriver därför den frihet som växer fram och som gäller så länge individen styr sig själv enligt gällande normer. Skolan är i högsta grad påverkad av den här friheten där disciplineringsmetoder enligt Foucault är med och styr. Eftersom jag vill undersöka aktörer kring läxor i dagens samhälle vill jag i det här avsnittet lämna en redogörelse över hur den här styrningen lämnar avtryck.

En ny våg av frihetstänkande har etablerat sig i samhället. Att vara fri är att leva i närmare samklang med naturen. Denna tanke kan ha sitt ursprung i Rousseaus tanke på barnets naturliga väg mot självstyre och mening. (Hultqvist 2001) Att vara fri innebär dock inte självklart att vi har en individuell frihet som inte styrs av strukturer och normer. I vår tid handlar frihet om att vi är fria till att välja att hålla oss inom normer och strukturer. Vi har en frihet att göra nödvändiga studier, som läxor, utanför skolan. Men hårda straff i form av exkludering kan vänta den som inte kan ta det ansvaret som de fria studierna för med sig. (Lundahl 2001) I den här moderna formen av styrning är politiken inriktad på att medborgaren är aktiv i deltagandet av sin egen styrning. (Börjesson 2009) Enligt Foucault (2006) är panoptiken själva medlet för den nya politiska styrningen.

Makten i dag söker hitta strategier för att styra på distans. (Börjesson 2009) Genom att låta elever göra skolarbete i hemmet som sedan skall redovisas kan läxa bli ett medel för att styra på distans. Börjesson menar att dagens samhälle behöver pedagogiska insatser av en tidigare okänd omfattning och sofistikeringsgrad. Som maktutövning behöver den därför olika teknologier för att kunna skapa samklang mellan politiska strävanden och privata viljor, i frihetens namn. I dagens skola har ord som, egen planering, stimulans, handledning, stöd, samverkan, uppmuntran och valmöjligheter blivit vanliga. Enligt Zackari (2001) är följande förändringar av skolan grepp i dagens samhälle:

- Ett mål och resultatorienterat styrsystem.
- En decentraliserad styrning av resurser.
- Ett minskat regelsystem.
- En självstyrande skola.
- En ökad nivå av professionalism i lärarkåren.
- Ökade rättigheter för föräldrar och elever att välja skola.
- Ökad insyn för föräldrar och elever.

Under de två senaste decennierna har det hänt mycket i den svenska skolan. Styrningen av skolan decentraliserades 1991-1994. Man bytte ut en centralt finansierad regelstyrning mot en målstyrd skola, styrd av skolorna själva till stor del. Kommunerna eller privata intressenter blev uppdragsgivare till skolorna. (Granath, 2008, Lindblad & Popkewitz 2001) En stor möjlighet till valfrihet infann sig i skolpengens fotspar.

Efterhand stod det klart att den frihet som statsmakterna så genröst hade gett med ena handen, till viss del börjades dras tillbaka med den andra. Utvärderingar, kvalitetsredovisningar mätinstrument, internationella jämförelser och dokumentation, skulle utgöra en garant för att lärarna använde sin frihet under ansvar. Idag ställs skolan inför ständigt ökande krav på "bevis" för att målen uppfylls. (Granath 2008, s 6)

Med de här nya möjligheterna i skolan skulle man förmoda att demokratin äntligen har blivit verklig i våra skolor. Att medborgarna äntligen har fått den platta organisation som de eftersträvat. Men Börjesson (2009) menar att det finns hakar och en prislapp på denna frihet och det är just medansvar. Föräldrar och elever förväntas att ställa sig lojala till de normer som lyfts fram. "Alla valmöjligheter har en bortre gräns och öppenhet och inflytande gäller bara dem vars val gillas av skolan." (Börjesson 2009, s 145) Den här styrningen av individerna i vårt samhälle handlar förstas inte bara om negativ kontroll utan även om säkerhet, hälsa och välmående. (Besley 2009)

The state governs its subjects and in turn produces or constructs the citizens it requires or desires through a wide range of political technologies and government supported practices and institutions (e.g. laws, policies, interventions, initiatives, statistics and techniques) – that is its 'biopower' and 'biopolitics' and associated discourses. (Besley 2009, s 168)

Den här styrningen sker på en omedveten nivå och är sprungen ur samhällets normativa syn och behov på hur individen skall uppträda. Det är en styrning som riktar sig till individens mentala, att styra sig själv, i förhållande till rådande uppfattningar och normer. Vi styr därmed oss själva i förhållande till vad vi tror om oss själva, vem vi är och hur vi tror att vi borde förhålla oss till omgivningen. Samtidigt skapar vårt sätt att uppföra oss och att bli styrda på fortsatta normer och uppfattningar om hur man skall vara. (Besley 2009) Genom vad Foucault kallar biomakt eller biopolitik styrs individens kroppar i maktens tjänst. (Foucault 2006)

Bilden, av hur en elev i dagens skola förväntas vara, är byggd på karakteristiska drag som: engagemang, självstyrning, självförtroende, förmåga att ta egna initiativ och att kunna välja och ta till sig information. (Lundahl 2001) Detta att jämföra med Besley (2009) som menar att dagens unga framställs i media som raka motsatsen till ovanstående. Hur är detta möjligt och vilka effekter får det? Om korrigerande och kontroll av skolelever styrs genom disciplineringsmetoder kan man anta att det krävs mer än bara portfolio, loggböcker och utvecklingssamtal för att komma till rätta med den stora diskrepansen mellan medias bild och maktens förväntade bild av unga.

I dagens tillvaro förväntas unga att ta ansvar för sin egen framtid. Förlorarna i dagens skola enligt Lundahl (2001) är de som inte har ambitionen eller mognaden att ta hand om sig själva eller viljan att lära sig nytt. Misslyckande i skolan i dag är mycket mer allvarligt än vad det varit tidigare. För att lyckas i samhället i dag krävs en god utbildning och att man är förberedd att fortsätta att lära sig. Förutom att eleven måste vara motiverad skall eleven också vara flexibel och redo att möta nya vägar menar Lundahl (2001)

One clearly sees that education functions as a sorting mechanism much stronger than before. Those who have only a short or incomplete education, insufficient knowledge in Swedish, lack of self-confidence or communication ability, run a considerably higher risk of social marginalization than 15 years ago. (Lundahl 2001, s 357)

Lundahl konstaterar att trots att de högt uppsatta skolpolitikerna, med möjlighet att påverka skolan, i hennes undersökning, själva kommit fram till de här tendenserna om sorteringen i skolan, så framställs inte skolan som den skyldiga. Man skyller istället på samhällets ekonomi i stort eller på arbetslösheten.

Man talar om barnet som skall vara sin egen personliga entreprenör och som formas i en miljö av individualitet och självförverkligande. Här blir människan/barnet själv ansvarig för att göra rätt val i livet. (Besley 2009) "It is silently assumed that the child is both highly motivated as well of capable of accomplishing such an extended self-regulated journey of knowledge." (Hultqvist & Dahlberg 2001, s 150) Besley menar att den här nya tillvaron för unga, där de själva förväntas ansvara för sina studier och sin framtid, medför stora risker för utslagning av de barn som inte klarar detta. Att tendensen med att utforma en skola för barnet som entreprenör ligger i tiden i vårt samhälle bekräftar Lärarförbundets tidning, Bild i Skolan, nr 2, 2010 i deras partiledarutfrågning om de praktiska ämnenas betydelse i den nya gymnasieskolan. Björklund uttrycker att i den nya gymnasieskolan skall det införas entreprenörskap som nytt skolämne på bekostnad av minskad tid för praktisk-estetiska ämnen på teoretiska utbildningar.

Föräldrar i medelklassfamiljer börjar tidigt med att ta sig an sitt barn, den kommande entreprenören, genom att planera för produktionen av "utbildningssubjektet" (Ball, 2009) Barnet blir ett projekt och projektledaren blir föräldern. Redan i förskoleåldern får barnet börja med en estetisk sysselsättning. Intuitivt föräldraskap är inte längre tillräckligt. Föräldrar tar hjälp utifrån för att bli duktigare och går på kurser eller föreläsningar. Barnet aktiveras på fritiden med aktiviteter och extra utbildning. Föräldrarna investerar tid och ekonomi i kultur som kommer barnet till godo. (Ball 2009) Enligt Ball sätts det en press på medelklassföräldrarna att de måste leva upp till den perfekta modellen som förälder. Det här projektet öppnar upp möjligheter för nya aktörer att ta plats på marknaden. Läxhjälp är en sådan. Här betalar föräldrar för att få den bästa hjälpen för barnets hemstudier. I Sverige subventioneras den här verksamheten med skattepengar via Rut-avdraget. Att Rut-avdraget används för läxhjälp konfirmeras av artikeln i GP (Sahlberg 2010) samt genom en hemsida för läxhjälp (www.HemQ.se) Det finns också gratis läxhjälp att få via ideella insatser som kyrkan eller Röda korset. (Sahlberg 2010)

this new prudentialism generates a greater division between those wealthy enough and able to take care of oneself and those who cannot. Each individual is forced to assume one's own risk, and thus be responsible for insuring oneself against future or potential harm. (Carlson 2009 s 260)

De mer eller mindre subtila indikationerna i diskurserna främjar och belönar medelklasssubjekten som håller sig inom ramarna för normerna genom att ha rätt ekonomiska förutsättningar och är flexibla och kan ta sitt ansvar. (Ball 2009)

4. Metod

I det här kapitlet beskriver jag den ansats och den metod som ligger till grund för hur jag har valt att göra min undersökning. Jag skriver också om hur jag har gått tillväga med mitt arbete och de avgränsningar jag har gjort för den här uppsatsen. Jag avslutar med att kommentera värde och etiska ställningstagande i uppsatsen. Jag har valt att ägna två avsnitt åt bloggar och forskning på internet.

Kritisk samhällsvetenskaplig metod

I det här avsnittet beskriver jag den ansats som ligger till grund för uppsatsen. Det är i huvudsak Alvessons framställningar, genom samarbete med andra författare, som jag relaterar till i det här avsnittet.

Den här studien är gjord med en kritisk samhällsvetenskaplig ansats. Det är Alvesson som framställer metoder för att närma sig kritiska studier som ligger till grund för hur jag förhåller mig till mina studier här. Den kritiska samhällsvetenskapliga metoden som framställs av Alvesson, är till skillnad från traditionell kritisk forskning, anpassad till empirisk forskning. Den har sin grund i den kritiska teorin som utvecklades bland en grupp tyska samhällsvetare i början på 30-talet som var kopplade till universitetet i Frankfurt. Kännetecknade för den kritiska teorin, som kom att utvecklas av bland annat Habermas, är att det är en filosofiskanalytisk metod kopplad till ett utpräglat intresse för att kritiskt ifrågasätta rådande samhällsstrukturer och sociala verkligheter. (Alvesson 2008, s 410) I Kritisk forskning ligger också en emancipatorisk strävan. (Alvesson, 2008, Alvesson & Sköldberg 2008) I den här uppsatsen riktar sig den emancipatoriska strävan mot elevens och föräldrarnas position i förhållande till skolan. Men den handlar också om föräldrars, lärarnas och elevernas mer eller mindre styrda roller i förhållande till normerna kring läxan.

Att en uppsats är kritisk kan ha flera betydelser. Enligt Stenbock-Hult (2004) kan ett kritiskt synsätt handla om att ha ett vuxet eller rationellt förhållningssätt. Hon menar att all forskning kan ses som kritisk eftersom det handlar om noggrann granskning. Den här uppsatsen är kritisk i den mening att den i huvudsak är ifrågasättande och emancipatorisk. Jag har genom mina tidigare studier om läxa fått ett intresse till att kritiskt granska läxans hanterande. (Keszei 2007, 2008). Det är det som motiverar mig till att skriva den här uppsatsen och välja den ansats och den metod jag gör. Därför valde jag att inte ta samma väg som Granath (2008) när det gäller ansats och metod trots att min uppsats är inspirerad av den.

Den kritiska teorin handlar om att tolka och analysera rådande maktstrukturer i filosofiska diskussioner. Eftersom läxan är osynlig i skolans styrdokument (Keszei 2007, 2008) men ändå synlig i debatter om skolan finns, som jag ser det, anledning att undersöka rådande maktstrukturer kring den. Forskarna inom Frankfurtskolan menar att sociala fenomen inte skall tas för givna utan ses som förändringsbara och formade i motsättningar mellan dominerande tankemönster och krafter i samhället. (Alvesson 2008)

Det går inte att objektivt och neutralt generera kunskap. Utsagor om samhället kan inte vara opartiska utan tenderar att bekräfta eller utmana existerande sociala institutioner och etablerade tankesätt (Alvesson 2008, s 290)

Trots att det inte är kritisk teori som är ansatsen i den här uppsatsen vill jag ändå lämna en kort bakgrund till den eftersom Alvessons kritiska samhällsvetenskapliga metod är byggd på den. Kritisk teori är inspirerad av Freud, Hegel, Kant, Marx och Weber och är sprungen ur den politiska situationen i Europa som rådde på tjugotillfyrtioalet. Habermas som på femtiotalet var assistent till Ardon från Frankfurtskolan kom att räknas till den andra generationen av kritiska teoretiker. Habermas räknas idag som en av de mest betydelsefulla inom den kritiska teorin och använder uttrycket "systemets kolonisering av livsvärlden" (Alvesson 2008, s.295) Med det uttrycket kritiserar han hur delar i människans livsvärld, som politik, ekonomi och administration, skapas och styrs av ogreppbara normer i samhället där oftast pengar och makt står i fokus. Han har behandlat begreppen kommunikation och rationalitet på en hög abstrakt nivå. Kommunikation är alltid mer än en persons yttrande menar han. Habermas som studerar diskursers kommunikation menar att asymmetriska maktrelationer kan ligga bakom vissa normerade uppfattningar. En annan faktor bakom normerade uppfattningar, vilka Habermas är kritisk till, kan vara avsaknad av sociala aktörer. Habermas forskning liksom de andra inom Frankfurtskolan, rör sig på en filosofisk nivå och har mycket lite till övers för empirinära forskning.

Att hitta användbara metoder för samhällsvetenskapliga studier ifrån den kritiska teorin är inte självklar i den analytiska abstrakta kritiska forskning som finns att tillgå menar Alvesson (Alvesson & Sköldberg 2008, Alvesson & Deetz 2000). Dessutom visar den kritiska teorin direkt ointresse och kritiserar en hög tilltro till empirisk forskning. Men genom att låta den kritiska ansatsen inspirera forskningen kan en kritisk samhällsvetenskaplig metod skönjas och användas till empirisk forskning menar Alvesson

Den kritiska samhällsvetenskapliga forskningen bör enligt Alvesson ske i tre distinkta steg: 1. Insikt 2. Kritik och 3. Transformativ omvärdering. Med insikt vill jag inledningsvis motivera varför en undersökning av läxans normer kan vara av intresse. I del 2, den kritiska delen, lyfter jag fram hur läxan kan ha fått en så dominerande roll genom att ta upp samhällsordningars normer om läxor i teori och resultat. I del 3, den transformativa delen försöker jag analysera resultatet i diskussionen som kan visa på ett annat synsätt som inte bekräftar normen.

Det empiriska materialet i kritiska samhällsvetenskapliga studier bör inte ses som ett avtryck om hur verkligheten egentligen förhåller sig. Man bör förhålla sig skeptisk och inse att den empiri man har tillgång till är präglad av situationen när den kom till. Alvesson menar vidare att man också kan använda spontana möten eller diskussioner med bekanta eller obekanta som empiri. Men kan med fördel, i den här typen av undersökningar, använda olika sorters empiriskt material Värde av empiri hämtad i en välplanerad intervju behöver inte vara mer värt eller sanningsnära än ett oförberett möte eller ett spontant uttalande i vardagen. (Alvesson & Sköldberg 2008, Alvesson & Deetz 2000) I den här studien använder jag också oförberedda möten och spontana uttalande som komplement till materialet.

Kortfattat bygger ansatsen i uppsatsen på följande:

- Kritiska studier som ifrågasätter rådande maktstrukturer
- Kritiska studier med emancipatorisk strävan
- En indelning av studien i tre steg: Insikt, kritik och transformativ omvärdering.
- Ett förhållningssätt till det empiriska materialet med en insikt om att man inte bör se empiriskt material som ett avtryck av en absolut verklighet.

- Att empiriskt material som är fångat i stunden inte behöver värderas lägre än välplanerade möten.
- Att man med fördel använder olika sorters empiriskt material för undersökningen.

Materialiet

I det här avsnittet beskriver jag hur jag kommit fram till valet av empiriskt material för uppsatsen genom att ge en allmän bakgrund till det empiriska materialet i kritisk forskning och sedan ge en bakgrund till det materialet jag har valt. Jag kommer att skriva om Internetbaserat material i forskning och om bloggar.

Vägen till mitt material

Kritiska studier möjliggör för undersökningsmetoder av varierad art, så också etnografiska studier, som t ex Pedersen (2007) I den här uppsatsen är jag inspirerad av frågorna i Granaths etnografi (2008) om makt och styrning. Att göra en etnografisk undersökning intresserade mig ursprungligen fast jag insåg snart att det skulle innebära ett alltför omfattande arbete inom ramen för den här studien. För att få svar på mina frågor med att undersöka diskurser och vilka aktörer som finns runt läxan ville jag hitta en metod och ett material där jag, likt etnografen, kunde få en bredd.

Kritisk forskning skiljer sig från traditionella kvalitativa metoder genom inställningen till empirin. Med en kritisk samhällsvetenskaplig ansats, bör man beakta vidare sammanhang än en snävt avgränsad empirisk forskning. (Alvesson & Sköldberg 2008, s.326), Detta är ett av syftena med att hämta empiri från skilda håll. Alvesson menar att den samhälleliga kontexten som har en stor betydelse i den kritiska forskningen, kan man hitta i "livets etnografi", d.v.s. vardagen som man själv är inbegripen i. I kritiska studier kan fallbeskrivningar av personer i bekantskapskretsen tjäna som material, som tex. Sennet (1998, 1980). Alvesson menar att man inte skall nonchalera den här rika möjligheten till empiri, som man kan finna i spontana möten bara för att den inte föregås av en formaliserad forskningsprocedur. Detta har jag tagit fasta på i min undersökning.

Tyngdpunkten förskjuts från det empiriska arbetet och data till tolkning av och resonering kring det empiriska materialet, som kompletteras med observationer och tolkningar av den samhälleliga kontext som omger detta. (Alvesson & Sköldberg 2008, s 330)

Det material man använder till sin forskning får styras av de frågor man vill ha svar på i uppsatsen och kopplas till den ansats man har valt. (Alvesson & Sköldberg 2008) Pedersen (2007) som i sin kritiska forskning valt etnografi som metod, menar att metodologiska val för hennes del kopplades till flexibilitet.

The methodological choices I have arrived at are not the results of careful calculations of benefits and drawbacks of one method compared with another prior to beginning the field study. They should rather be seen as part of the flexible character of the research process as it has developed in continuous contact with the field. (Pedersen 2007, s 57)

I mina förberedelser och pilotstudier med att genomföra intervjuer, som jag till en början bestämt mig för som grundmaterial i uppsatsen, insåg jag att intervjuer inte skulle ge mig tillräcklig bredd för svar på mina frågor. En annan anledning att jag valde bort strukturerade intervjuer som material var att jag ville komma åt vardagens spontanitet som jag tror är viktigt att ha med för att fånga hur läxan påverkar i vardagen.

”en intervju är ett samtal som har en struktur och ett syfte. Intervjun går utöver det spontana vardagliga utbytet av åsikter och blir ett sätt för intervjuaren att genom omsorgsfullt ställda frågor och lyhört lyssnande erhålla grundligt prövade kunskaper. (Kvale 2007)

Med stöd av den kritiska samhällsvetenskapliga ansats som jag tänkt utgå ifrån, fastnade jag först för det okonventionella materialinsamlandet med vardagsnära observationer och spontana möten. Därför började jag att hålla ögon och öron öppna för diskussioner om läxor och jag förde anteckningar direkt, som jag förde över i en fil på datorn. Som komplement till de här observationerna, ställde jag så ofta jag hade möjligheter frågor till personer i min omgivning om läxor. Det gjorde jag även på webbsidan Facebook. I de fall jag använt svaren på mina spontana möten i resultatet har jag i uppsatsen skrivit ut de frågor jag ställt. På samma sätt höll jag ögonen öppna för artiklar i tidningar vilket jag också tagit med som empiri.

Jag förstod snart att detta inte skulle räcka som grund för att få svar på mina frågor. I samband med mitt arbete på datorn i Internet med att söka artiklar, kom jag i kontakt med bloggar och kommentarer i nättidningar. Det här fick bli mitt grundmaterial. Där hittade jag den bredd i materialet som jag efterfrågade för mitt syfte och mina frågor. Dessutom gav bloggarna en möjlighet till vardagsnära kontakt eftersom en del av mitt syfte är att studera hur människor påverkas i vardagen av läxor. Våge (2005) menar att reaktionssträckan på bloggar från det att man reagerar på en händelse är mycket snabb. Detta att jämföras med att skriva och posta en vanlig insändare i en tidning.

Internetbaserad forskning

Hur jag motiverar bloggar och nättidningskommentarer som mitt huvudsakliga material för att studera makten kring läxan skall jag förklara här genom att beskriva Internetbaserad forskning

I min uppsats har jag valt att använda bloggar och nättidningskommentarer som den största delen av mitt empiriska material. Eftersom detta är, en i sammanhanget relativt ny informationskälla, vill jag förklara mitt val av material. Först vill jag definiera vad en blogg är genom att hänvisa till Svenningsson (2003 s.41). ”För att en webbsida skall räknas som en webblogg bör den innehålla daterade inlägg som samlats på en webbsida. De uppdateras ofta: ägaren till sidan skriver om nya saker som händer”. Den största anledningen till att jag valt digitala källor som grund är att jag, med mitt syfte och mina frågor, är ute efter de vardagsmänniska spontana mötena. I bloggar och nätkommentarer kan jag hitta dem. Här har människor uttryckt sig utan att förhålla sig till att deras kommentarer skall användas direkt i någon undersökning. En annan fördel med den här informationskällan är att jag kan, under en förhållandevis kort tid, få ta del av en stor grupp människors åsikter inom ett begränsat område.

Enligt Svenningsson m.fl. (2003 s.12) är Internetbaserad forskning ”ett naturligt steg eftersom allt fler och fler områden i människors liv återfinns på nätet”. I takt med den här utvecklingen, menar Svenningsson m.fl., har nya forskningsfält uppstått. Författarna menar också att det inte utvecklats några specifika metoder ännu för att genomföra kvalitativa studier på Internet. Därför får man applicera de gamla metoderna på liknande material på internet. Observationer kan då röra sig om att man följer chatsidor och bloggar. Intervjuer kan genomföras genom chattar eller genom e-mail. Analys av debattartiklar, kan enligt Svenningsson m.fl. jämföras med bloggar. Det finns många fördelar med att samla material till forskning på Internet.

Vi slipper sålla bland drivor av fältanteckningar, föremål, kartor eller att transkribera bandade intervjuer och sparar därmed både tid och arbete. Vi slipper även riskera olika typer av förvrängningar och missuppfattningar när olika källmaterial förvandlas till skrift. (Svenningsson m.fl. 2003, s.116)

Svenningsson m.fl. menar dock att det även finns nackdelar med Internetbaserad forskning, som möjligheten att kontrollera utsagorna i informationen. Därför framhåller de att det kan finnas fördelar med att använda olika typer av metoder som kan komplettera varandra. Genom jämförelser mellan de olika metoderna kan man få värdefull uppfattning om validiteten i de olika materialen. Pekar materialen åt samma håll ökar trovärdigheten i dem. Pekar de inte åt samma håll kan ytterligare analys behövas eller att man samlar in kompletterande material.

Beskrivning av bloggar och nättidningskommentarer

Bloggar tjänar idag som källor för informationsspridning. Det ger Internetanvändare möjligheter att fritt uttrycka sig inom alla möjliga områden när som helst. (Våge m.fl. 2008, 2005) Våge, som har studerat användningen av bloggar och bloggandets historia, menar att bloggandet har sitt ursprung i mitten av 1990 talet. 1997 startades en hemsida som kallades Weblog. Det var en slags loggbok över framförallt de olika hemsidor som bloggaren besökte. Weblog blev snart We – blog och förkortades sedan till blog, därav det svenska namnet blogg. Till en början var det bara personer med kunskaper att själv programmera som kunde starta bloggar. Från 1999 utvecklades möjligheter för allmänheten att starta egna bloggar.

Ett avgörande steg i bloggans utveckling var då möjligheter att kommentera inlägg infördes. Detta medförde att bloggarna kunde interagera med sina läsare och att det sociala nätverket kunde uppstå. (Våge 2005, s.15)

I samband med terroristattacken den 11 september 2001 har bloggandet kommit att spela en stor roll i politiken. (Våge 2005) Bloggens makt blev också tydlig i Sverige 2006, när två riksdagsmän avslöjades med att ha anlitat svart hemhjälp. Den här informationen spreds genom bloggar och inom loppet av två veckor var de två riksdagsledamöterna avsatta. (Hadenius mfl.2008)

Enligt Bergström som har skrivit en rapport om blogganvändare tycks bloggandet öka i rasande fart. (Bergström 2008) I hennes undersökning från 2005 är det 3 procent av befolkningen som skriver eller läser bloggar medan år 2007 har antalet stigit till fem gånger så många. Det finns inga tecken på att denna ökning skulle minska vilket innebär att vi har en betydligt större del av befolkningen som gör det i dag.

Bloggen är en hemsida som kan liknas vid en dagbok, ofta av personlig karaktär, med möjlighet till länkning och kommenteringsfunktioner. Bloggen kan också ses som en ny genre inom journalistiken. Bloggar förekommer på unika hemsidor underhållna av bloggaren själv, men också i den journalistiska kontexten där de underhålls av journalister eller redaktioner. (Bergström 2008, s 1)

En annan typ av bloggande som jag också använder i mitt material är kommentarer knutna till artiklar i dagspressen på Internet. Det fungerar genom att läsaren kommenterar artiklar öppet i anslutning till artiklarna. Hedman (2009) har i sin rapport om nättidningar förklarat att den här typen av bloggande är ett sätt för tidningar att knyta nära relationer med kunderna och att nå en ny läsarkrets som inte attraheras av papperstidningar. Därför är det lättillgängligt för personer att skriva kommentarer till artiklar i anslutning till artikeln.

Tillvägagångssätt

I det här avsnittet förklarar jag hur jag har samlat in mitt material.

För att hitta mitt material i bloggar och nättidningar har jag sökt på ordet läxa och läxor i sökmotorn Google. Jag har också sökt på utländska databaser efter artiklar eller forskningsrapporter på sökordet ”homework”, framförallt i databasen ”Eric / EBSCO”. Allt jag har hittat av intresse för min undersökning har jag sparat i min ”empiriska mapp”. Mitt syfte och mina frågeställningar började med tiden bli tydligare, varför jag fick göra en sortering av mitt material. Samtidigt möttes jag av flera intressanta spontana kommentarer i min vardag som jag ser som användbara för att beskriva makten kring läxan. I min jakt på att avgränsa mitt syfte inledde jag också diskussioner i form av helt ostrukturerade samtal om läxor med skolelever och föräldrar som jag har mött och känt mer eller mindre väl. De här ovanstående mötena har lett fram till viss empiri som jag använder mig av. Jag kallar den här delen av mitt material för personlig kommunikation och kan jämföras med ostrukturerade intervjuer. Dessa har en viktig poäng enligt Svenningsson m.fl. (2003).

Styrkan med ostrukturerade intervjuer är att vi kan vara mycket flexibla och anpassa oss till varje enskild intervjuperson. Vi kan följa upp olika spår i den individuella intervjun och låta oss ledas vidare till teman som vi inte hade förutsett skulle komma upp, men som visar sig vara viktiga. Forskaren strävar efter att inte vara bunden vid sina egna förutfattade meningar om fältet, utan att gå in i en mer förutsättningslös inlärningsprocess. (Svenningsson m.fl. 2003, s 86)

Till spontana möten räknar jag också de svar jag fått på Facebook från föräldrar i min bekantskapskrets efter en allmän fråga på min egen Facebook-sida:

Håller på att skriva uppsats i pedagogik och behöver underlag från föräldrar till skolbarn. Jag studerar begreppet läxa och vill helt enkelt veta två saker 1.Hur uppfattar ni era barns läxor. 2 Hur involverade är ni i era barns läxor. Jag blir väldigt glad för alla sorters svar och synpunkter. PM:a mig gärna!!

Jag har delat in materialet i fyra olika mappar: artiklar från nätet, tidningsartiklar, spontana möten och bloggar. Till en början gick jag igenom dem för att markera sådant som var av värde för mina frågeställningar. Jag skrev kommentarer och relaterade dem till olika frågeställningar. Jag började med att göra en kategorisering där jag studerade vem som sa vad om läxa. Sedan undersökte jag hur man framställde olika subjekt som medverkar i arbetet med läxan samt läxan själv. Jag har också försökt att observera vad de inte säger. Dessutom har jag uppmärksammat vem man fokuserar på i artikeln eller vänder sig till. Enligt Svenningsson m.fl. (2003), passar diskursanalys som metod till att analysera material från internet.

Diskursanalys

I det här avsnittet kommer jag att beskriva diskursanalysen som metod och hur jag använder diskursanalysen för att analysera mitt material.

Mitt material vill jag analysera med diskursanalys. Jag tonar ner den lingvistiska delen av analysen eftersom jag inte tror att den lingvistiska delen tillför så mycket i den här undersökningen som bygger på flera olika sorters material. Jag vill lägga fokus på kategorisering, vilket enligt Börjesson (2009) är viktig för att studera makten. Jag vill också göra kopplingar till läroplanerna genom tiderna för att upptäcka samband.

The historical forces and discourses that once produced the child and childhood are still with us and their presence is felt through the way we interrogate the present. (Hultqvist & Dahlberg 2001, s.6)

I diskursanalysen hittar jag verktyg för att göra en kritisk undersökning av det material jag samlat in om läxor genom artiklar, bloggar, spontana möten och diskussioner. Den ena av två betydelsefulla riktningar i diskursanalysen har rötter i Foucaults teorier om makt.. (Bergström & Boréus 2005, Winther & Jørgensen 2000) I Foucault-inspirerade studier om makt och disciplinering kan normerna med läxan bli synliga genom diskursanalytiska redskap. Foucaults studier präglas av ett noggrant undersökande av diskurser och kunskap samt koppling till ett historiskt perspektiv (Foucault 2003, 1993)

Genom att kategorisera delarna som en diskurs bygger på kan man synliggöra makten. En viktig del i analysen är också att försöka ana vad diskursen utelämnar, vad det är som diskursen inte tar upp och varför den inte gör det. I diskursanalys handlar det om att studera diskurser och sociala konstruktioner genom att fundera över det som sägs, hur det sägs och hur det skulle kunna sägas. Samtidigt skall man studera vem som säger vad. Gränserna för diskurserna visar det som inte är möjligt enligt normerna. Därför är det intressant att studera brytpunkter och kontroverser. (Börjesson, 2009)

Eftersom jag vill undersöka diskurser om läxan så måste jag bestämma mig för hur den här eller de här diskurserna ser ut. Var går gränsen mellan en diskurs och en annan? Enligt Börjesson (2009) är ett sätt att hitta diskursens gränser att använda sig av material som håller sig inom gränserna för ett bestämt sätt att tolka världen på.

När jag har samlat in material har jag använt mig av texter eller samtal där man haft en uttalad mening med att uttrycka sig om läxor. En mer övergripande diskurs som varit den mest framträdande och som jag upplever som intressant för min tes om den självklara läxan, är alla de samtal eller träffar på internet där läxa nämns i förbigående utan att stanna och reflektera och önska säga sin mening om läxa. Texter eller samtal från den här diskursen har jag med anledning av mitt syfte, valt att bara nämna på det här sättet och inte ta med i mitt resultat, även om jag anser diskursen värdefull för mitt syfte.

Min önskan från början var att hitta material som visar normer kring läxan. Jag upplevde tidigt i undersökningen att diskussioner kring läxor ofta är just diskussioner kring normer för läxan. Dessutom anser jag att det mesta i vår värld är konstruerat av olika uppfattningar, så också mina egna normer. Avgränsningarna i det empiriska materialet sträcker sig därför till ett antal artiklar, bloggar eller skrivelser som är gjorda om läxor under de senaste tre åren samt till spontana observationer, diskussioner och ostrukturerade intervjuer gjorda under våren 2010. Urvalet till artiklarna har jag fått genom att använda mig av träffarna från första sidan,

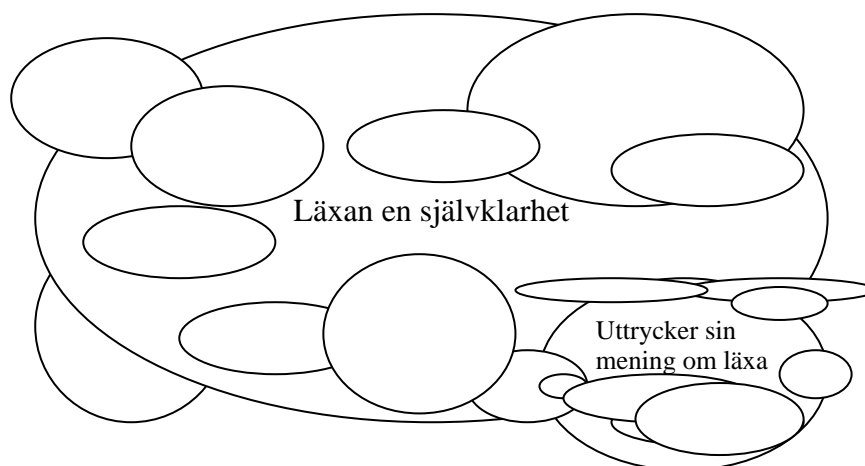
som stämmer in på min avgränsning med att ha en uttalad mening med att uttrycka sig om läxor, när jag har sökt på läxa och läxor i sökmotorn Google under ett par dagar i mars, april och maj, samt efter att ha följt upp länkar till artiklar jag studerat om läxor på Internet.

Enligt Börjesson (2009) är det viktigt att ställa sig följande frågor när man sysslar med diskursanalytiska studier:

- Hur stor är diskursen och vilka omfattas och styrs av dem?
- Varifrån kommer diskursen och vilka bär upp den?
- Hur finns den och vem riktar den sig till?
- När är diskursen?
- Har diskursen konkurrenter?
- Vad kan det finnas för orsaker till att diskurser förändras

I hanterandet av mitt material håller jag fokus på de här aspekterna för att få ut så mycket som möjligt av mitt material.

I figuren nedan visar jag mitt sätt att tolka diskurserna om läxa genom ellipser. Längst bak i centrum i den allra största ellipsen är den stora diskursen där läxan existerar som en självklarhet. I ellipsen nere till höger är den diskurs varifrån jag hämtar mitt material, där man uttrycker sig om läxan. Den senare är till stor del placerad i ellipsen om läxa som självklarhet men tar också plats utanför den här. I sig har den en mängd olika diskurser. Omkring, bakom, på och i de här två namngivna diskurserna uppfattar jag att en mängd olika diskurser om läxa kretsar som jag inte tydligt identifierar i den här studien. De tycks förhålla sig på olika sätt till de andra diskurserna. Många diskurser kan vara uppfattningar om vad läxa är för något och ligga till grund för dominerande normer. Några diskurser kan vara diskurser om hur läxor skall hanteras. Den här figuren visar inte antal eller direkta storlekar på diskurser även om jag uppfattar den självklara diskursen om läxa som den definitivt största. Figuren kan visa att det finns diskurser som konkurrerar om utrymme.

Värde och etik i undersökningen

I det här avsnittet diskuterar jag värdet på uppsatsen och de etiska ställningstaganden som jag har fått göra på materialet.

Värde på undersökningen

Enligt Kvale (2007) är verifieringen inget som skall ske vid ett bestämt tillfälle i en kvalitativ uppsats. Istället skall denna genomföras under det löpande arbetet med uppsatsen. Redan i valet av mina frågor har jag gjort en verifiering. Detsamma gäller i arbetet med insamlingen av materialet där jag tex valde bort strukturerade intervjuer, efter pilotstudien jag genomförde. Jag har också avvägt innehållet i materialet och vad för sorts material som kan tänkas vara relevant mot mitt syfte och hjälpa mig att på bästa sätt få svar på mina frågor. Kvale (2007), är tveksam till att lägga stor tonvikt på generalisering när det gäller kvalitativa studier, som min undersökning är.

I min studie har jag använt alla de träffar med artiklar, bloggar eller kommentarer som har framträtt på första sidan av sökmotorn Google på orden läxa och läxor vid ett par tillfällen i mars, april och maj 2010 och som har stämt in på min avgränsning. Jag har också använt mig av de kommentarer som skrivits till artiklarna jag läst. Jag har inte gjort någon sortering beträffande innehåll mer än att de skall vara skrivna med syfte att vilja uttrycka sig om läxor. Eftersom jag framförallt använder mig av bloggar och nätkommentarer i mitt material så får man räkna med ett bortfall av delar av befolkningen i mitt urval. Det krävs att man har tillgång till dator och internet för att kunna skriva i bloggar eller kommentera i tidningar på nätet. Man måste dessutom kunna läsa och skriva på svenska för att kunna uttrycka sig i de bloggar jag undersökt. En del av befolkningen går aldrig in på de webbplatserna som bloggar och nättidningar där kommunikation om läxa i mitt material sker. Man får anta att det är personer som har åsikter om läxan, som tycker att det är av värde att kommentera artiklar eller bloggar. Det kan också vara så att det just är människor som är kritiska som väljer att yttra sig. De andra låter kanske bli att kommentera. De spontana möten jag haft där läxa har lyfts upp utan att jag har lyft frågan eller möten direkt eller via internet där jag medvetet ställt frågor om läxor, är gjorda på personer i min bekantskapskrets vilket medger en begränsning och inte är representativt över befolkningen.

De resultat jag kommer fram till i min undersökning kan tolkas som ett sätt av många, att vinkla och uppfatta det material jag har använt. Enligt Svenningsson m.fl. (2003, s.68) styrks resultatet ”genom att forskaren i den löpande texten redovisar så kallade excerpt (utdrag) eller citat från det insamlade materialet”. Detta har jag gjort under kapitel 5 i resultatkapitlet. De menar vidare att analysen får ett värde genom att koppla trovärdigheten i författarens tolkning med teorierna som ligger till grund för uppsatsen. Jag har också med alla Internetadresser till alla sidor jag hämtat resultat ifrån, längst bak i referenslistan.

Generaliseringar och verifieringar av min undersökning, som handlar om ett vardagligt inslag som läxa, har de flesta någon form av relation till. Därför får jämförelser med läsarens egna erfarenheter om ämnet ha betydelse för att verifiera värdet på uppsatsen.

Etiska övervägande i arbetet med uppsatsen

I det här avsnittet redogör jag för de etiska överväganden jag har fått göra särskilt i fråga om materialet från Internet.

När man arbetar med traditionella metoder för insamlandet av material som enkäter, intervjuer eller observationer finns det vedertagna regler för hur man hanterar dessa korrekt ur en forskningsetisk synvinkel (se HSFR nedan). När det gäller det material som går under personliga kommunikationer har jag frågat och informerat alla personer som har gjort uttalanden om att jag har använt den information jag fått från dem i den här undersökningen och fått deras godkännande till detta. Jag har också undanhållit alla namn eller andra aspekter som kan röja identiteterna när jag hänvisat till dem i min uppsats. I samband med Internetforskning finns det nya etiska faktorer att förhålla sig till. För det första kan insamling av material göras obemärkt vilket inte är fallet på samma sätt med konventionella forskningsmetoder. Som en följd av detta är det svårt att komma i kontakt med personer på nätet för att i efterhand fråga om godkännande att delta i en undersökning. Svenningsson m.fl. (2003) menar att ett vettigt angreppssätt för de etiska frågorna i samband med Internetforskning är att behandla material på nätet på samma sätt som man skulle behandla ett jämbördigt material utanför internet. De lämnar exempel på jämförelser som e-post, vanliga brev och chatt som jämförelse med ett telefonsamtal. Bloggar och kommentarer i nättidningar kan jämföras med insändare på debattsidor.

År 1990 sammanställde vetenskapsrådet riktlinjer för forskningsetik inom samhällsvetenskap och humaniora. (HSFR 1990/1999) En grundregel i de här forskningsetiska riktlinjerna är att ingen deltagare i forskningen får skadas. Det finns fyra huvudkrav att förhålla sig till vid forskningen:

1. Informationskravet innebär att forskaren skall informera om att det pågår forskning och vilket syfte forskningen har.
2. Samtyckekravet innebär att undersökningsdeltagare själv får avgöra om deras deltagande i studien.
3. Konfidentialitetskravet handlar om att högsta graden av konfidentialitet skall ges och all personlig information skall lagras och hanteras så att ingen utomstående kan ta del av den.
4. Nyttjandekravet handlar om att det insamlade materialet endast får användas i forskningssyfte.

I studier på internet är det svårt att anpassa sig till krav 1 och 2, medan krav 3 och 4 inte utgör stora problem. Informationskravet kan bli svårt eftersom forskaren inte alltid har möjlighet att göra sig synlig. (Svenningsson m.fl. 2003) Däremot menar Svenningsson m.fl. att man i möjligaste mån skall försöka få kontakt med deltagarna i studien för att informera och få samtycke. Detta är extra viktigt om man har med chattsidor, jämförbara med intervjuer, att göra. När det gäller bloggar och nättidningskommentarer, som mitt material består av och som kan jämföras med tidningsinsändare, får man anta att deras intention är att de vill nå ut med ett budskap och att de inte vill vara privata. (Svenningsson m.fl. 2003) Man bör ha i åtanke att trots att informationen på Internet är offentlig så kanske inte alla som skriver tänker på det. Därför skall allt material som kan tyckas ha ett privat syfte, hanteras etiskt som privat material med krav på information och samtycke. Den europeiska kommittén AOIR har utformat förslag på etiska förhållningssätt i samband med Internetstudier;

If, by contrast, subjects may be understood as authors intending for their work to be public (e.g., e-mail postings to large listserves and USENET groups; public webpages such as homepages, Web logs, etc.;

chat exchanges in publicly accessible chatrooms, etc.) – then fewer obligations to protect autonomy, privacy, confidentiality, etc., will likely follow. (Ess 2002, s 7)

En grundregel enligt Svenningsson m.fl. (2003, s.188) är att: ”Behandla aldrig en person som deltar i forskning på nätet på ett sätt som du inte skulle känna dig väl till mods med att förklara för den personen ansikte mot ansikte.”

Av etiska skäl har jag inte lämnat källhänvisningar till inlägg som kan tyckas vara av privat karaktär i bloggar eller nättidningskommentarer. När jag citerar dem så skriver jag bloggscitat. I konsekvensen av snabb kommunikation på internet, innehåller citaten en hel del fel när det gäller stavning och skrivregel. Jag citerar ordagrant. Däremot har jag angett om excerptet är ifrån den del av mitt material som jag kallar personlig kommunikation. Jag har också lämnat källhänvisningar till inlägg av politisk karaktär från artiklar i dagstidningar och tidningar på nätet. Jag har tagit bort alla namn i den personliga kommunikationen och ersatt med pronomen eller liknande.

5. Resultat

I det här kapitlet redogör jag för mitt resultat genom att ta upp de kategoriseringar och samband jag har studerat i mitt material och kopplar dem till de teorier jag har som grund för denna uppsats.

Jag börjar med att beskriva de olika aktörerna som framträder runt läxan och deras roller i förhållande till läxan. Först beskriver jag föräldern, därefter i ordning barnet, läraren, politikern och utomstående intressenter. Avslutningsvis beskriver jag läxan som subjekt och avslutar med att koppla till hur läxan kan påverka till en gränslös tillvaro för unga. Jag väljer att lägga störst fokus på de som tar störst plats i mitt material och minst fokus på de aktörer som tar minst plats.

Föräldern som dominant aktör i diskurser om läxan

I de diskurser om läxan som jag undersökt i mitt material, framträder ett antal aktörer som har olika roller i förhållandet till läxan. Föräldrarna har en tydlig huvudroll. Förutom att diskussionerna i media och bloggar i huvudsak skrivs av vuxna och riktar sig till föräldrar, är det oftast föräldrars problem, åsikter och önskemål kring läxor som diskussionerna kretsar kring. I det här avsnittet kommer jag att skriva om det resultat som handlar om föräldern.

Föräldrarna i undersökningen kan jag dela in i ett spann med fyra stopp när det gäller hur de uttrycker sig om läxor, alltifrån att inte uttrycka problem med läxan till att anse att läxor skall bort.

1. Föräldrar som uttrycker sig om läxan utan att koppla till att de anser läxan vara ett problem.

Det kan vara föräldrar som hjälper sina barn mycket med läxor och andra som knappt hjälper något.

Jag är ordentligt involverad i min dotters läxor. Påminner henne varje dag. Har printat ut läxschema vecka för vecka utifrån vad som står inskrivet i deras skolportal. Kanske inte vidare Montessoriskt men hon behöver denna push i dagsläget tills hon blir mer självgående. Ett tag hade hon inte ens läxböckerna med hem från skolan men hon börjar hitta rutiner för detta. Jag försöker att inte ta över läxan för henne. (Personlig kommunikation)

En tendens jag kan se i materialet är att föräldrar till barn i lägre skolår inte upplever läxan så betungande medan föräldrar till elever högre upp i skolåren oftare är mer kritiska till läxan i sina uttalanden. Föräldrar till yngre barn hänvisar ibland till möjligheten att få egen inblick i sitt barns skolarbete med läxan.

Jag uppfattar mina barns läxor som något positivt. Det blir en chans för mig att få bättre koll på vad som görs i skolan, och hur. Ibland stressar de mig men det är egentligen inte läxans fel utan min brist på planering. Jag upplever att mitt barn har lagom mycket läxa. Vi brukar göra läxan tillsammans vid köksbordet. Ibland lagar jag mat samtidigt men oftast diskuterar vi läxan. Det är inte mycket tjafs om läxan utan jag tror att vi båda gillar stunden tillsammans. (Personlig kommunikation)

2. Föräldrar som inte ifrågasätter läxan men som upplever vissa svårigheter eller vill ha utomstående läxhjälp.

Det vore underbart om varje stadsdel kunde ha läxhjälp! Det är inte helt kul att mitt barn skall åka sen eftermiddag/ kväll tvärs över stan, eller utanför stan. Annars tycker jag att det är jättebra att det finns! (Bloggcitat)

Läxan ska ju självklart motsvara den nivå eleven befinner sig på, annars är den ju fullkomligt onödig. För mig känns det jätteviktigt att vara så delaktig jag kan i mina barns skolgång, fast det underlättar ju om jag vet hur jag ska vara delaktig. (Bloggcitat)

3. Föräldrar som är ifrågasättande till hur läxan hanteras.

En återkommande åsikt i de bloggar jag undersöker är att läxan borde hinnas med i skolan. Många föräldrar skriver om hur trötta deras barn är på kvällarna när de har tid att hjälpa till med läxorna. De skriver också om problem med att de arbetar sent eller att barnet inte bor hos samma förälder varje vecka.

Visst är det som Mymlan sa i en kommentar, man gör ju läxor för sin egen skull och inte för andras men jag efterlyser fortfarande syften med läxorna. Alla får samma läxa och på något magiskt vis skall vi föräldrar tydligt veta vad som förväntas av vårt barn eller är det Vincent som borde veta det? (Bloggcitat)

En vanlig syn, som vuxna som är kritiska till läxan har i mitt material, är att föräldrar borde få ägna tid att umgås med sina barn på valfritt sätt, istället för att sitta med skoluppgifter.

Som jag ser det tar skolan ofta död på ungars lust att lära när de tidigt ska lära sig att prestera. Jag skulle vilja ha en skola som bygger på barns inneboende nyfikenhet och upptäckarlusta. Dessutom skulle jag vilja ha en skola som stöttar de som inte för mycket stöttning hemma. Men min människosyn ligger ju ganska långt från synen på människan som en lat smitare, som dominerar politiskt idag. Jag tycker också att många ungar har en orimligt tuff arbetsdag, de kan vara hemifrån 11-12 timmar och tiden på kvällen kan med fördel användas till att skapa andra relationer till föräldrarna. Jag tycker att det är viktigare för barns utveckling att föräldrar lägger tid på att prata med sina barn än att de läser läxor med dem. (Bloggcitat)

4. Föräldrar som inte tycker att läxan passar in.

En förälder, som lämnar replik på debattsidan "Fria ord" i GP (Andersson 2009), menar att läxor är en förlegad företeelse i skolan. Det finns inte föräldrar hemma längre när eleverna kommer hem från skolan utan läxorna får göras sent på kvällarna när eleverna är trötta

Och det med läxor fattar jag inte ens grejen med faktiskt. På sonens skola har man kortare dagar, man får frukost där och man har inga läxor, ändå har ungarna bra betyg. Sonen ligger tex två år före i vissa ämnen, trots detta. (Bloggcitat)

Ovanstående bloggare får medhåll i nästa inlägg:

Kanske är det inte trots detta utan tack vare detta. Skolformen gör att ungarna faktiskt jobbar när de är i skolan istället för att slöa sig igenom skoldagarna och strunta i läxorna! Självklart behövs nytänkande även i skolans värd. (Bloggcitat)

Föräldern har ansvaret

I bloggar eller kommentarer till artiklar på nätet talas det framförallt om vilket ansvar föräldrarna har för läxan. Direkta diskussioner om elevens ansvar eller problem med läxan är betydligt mindre förekommande. I tidningsartiklar om läxan skriver föräldrar om hur de själva tycker att de sköter läxan. Flera av artiklarna vänder sig också direkt till föräldern när de skriver om hur läxan skall skötas. "Förälder här är allt du skall kunna" skriver Aftonbladet när de radar upp vad man arbetar med i skolan årskurs för årskurs. (Håkansson 2009) I en annan artikel samma dag skriver de om en undersökning de gjort som visar att var fjärde förälder tycker att läxan är för svår. Artikelns syfte är sedan att fokusera på utomstående läxhjälp som föräldern kan ordna för sina barn. (Utter 2009) Till de här två artiklarna blossar det upp en mängd kommentarer och fristående bloggande av vuxna om hur läxan skall skötas och vem som är ansvarig. Det blir tydligt att läxan är föräldrarnas ansvar.

"Vill man att ens barn skall lyckas och uppfylla sina drömmar så får man finnas där för dem och ställa upp som läxhjälp inte bara tänka att ja varför har ni inte läxhjälp i skolan." (Bloggcitat)

Även om vissa försiktigt försöker påvisa att skolan har ett visst ansvar för läxorna.

"Underligt, har för mig att det är lärarnas uppgift att utbilda ungarna (står så i skollagen)" (Bloggcitat)

Redan i nästa inlägg får ovanstående bloggskrivare veta vad som gäller:

Jag tar för givet att du driver med oss. Annars är det just såna föräldrar som du som är barnens värsta ovän, när det gäller att lära sig. Man måste vara en idiot eller totalt okunnig om man tror att en lärare kan ge 25 elever i en stökig skolmiljö all kunskap varje ämne innehåller. De har ofta fullt upp med att sköta föräldrarnas jobb som uppfostrare. Dags att föräldrarna inser sitt ansvar och inte lastar det på lärarna. (Bloggcitat)

Följande aspekter lyfts fram i bloggarna eller kommentarerna till tidningsartiklar om hur föräldern bör vara eller uppträda för att kunna hjälpa sitt barn med läxan på bästa:

- Inte slö eller okunnig.

Om en unge har slöa föräldrar som inte kan något själva kommer han/hon få det så oändligt mycket svårare i skolan än ungen med engagerade föräldrar som hjälper med läxorna. (Bloggcitat)

det är föräldrar som avgör barnens utbildningsresultat. (frågan är om det ska vara så, nånstans borde frökna och barn komma in, skulle man kunna tro.)slöa föräldrar sänker barnen (Bloggcitat)

- Vara en förebild, uppmuntra och vara engagerad.

barnens förmåga att lära sig beror också väldigt mycket på föräldrarnas inställning. Att hjälpa med läxorna är också ett tillfälle att prata och diskutera med sitt barn, att vara en bra förebild och att uppmuntra barnet. Det är definitivt föräldrarnas uppgift att vara bra förebilder (Bloggcitat)

det är föräldrarnas plikt att engagera sig i barnens liv o skola det gör att barnen också blir mer engagerade..även om man jobbar båda två så har man faktiskt valt att ge ett liv så får man hjälpa det livet att lyckas. (Bloggcitat)

barnen ser alltid upp till föräldrarna. tycker föräldrarna det är viktigt med skolan tycker barnen det också (Bloggcitat)

- Se till att läxorna görs.

Få till en rutin där barnen sitter med läxan medans man lagar kvällsmaten. Hjälp med det man kan, luska lite tillsammans på det ni inte kan. Det handlar inte om att föräldrarna ska lösa problemet åt sina barn, utan att visa att skola och utbildning är viktig. Man ser helt enkelt till att barnen gör läxan (Bloggcitat)

I flera bloggar eller kommentarer framställs föräldern som oansvarig. Även Lundahl (2001) menar att lärare anser att föräldrar inte är tillräckligt engagerade på rätt områden när det gäller sina barn. För att få bukt med detta krävs tekniker som verkar ute bland folket som behöver korrigeras eller styras. "Det behövs tydliga signaler till ansvarslösa föräldrar" (Bloggcitat), menar en kvinna, med anledning av att man i Schweiz vill införa böter till föräldrar som inte tar ansvar för sitt barns skoluppgifter. "Självklart måste man göra något åt ansvarslösa föräldrar. Det finns en hel del av dem också" (Bloggcitat), svarar en annan kvinna och skriver vidare:

"Det där med läxor däremot är helt okej, för där handlar det inte om fysiska eller psykiska omständigheter som gör att de inte blir gjorda, utan där är det faktiskt föräldrarnas ansvar" (Bloggcitat)

Att läxornas ansvar är föräldrarnas blir tydligt i ett par artiklar i Aftonbladet där man vänder sig till föräldrarna som huvudaktörer för läxan och förklarar hur de skall hjälpa sina barn med läxorna. Först skall föräldern läsa igenom texten i läxan, vilket konstateras kan vara tidskrävande. Föräldrarna skall ställa krav genom läxor före lek och skicka barnet till biblioteket för att få läxhjälp om man inte själv kan hjälpa barnet. Föräldern uppmanas också att muta (ge morot) och att gå och stänga av datorn och TV-apparaten. "Lös inte barnets läxa för snabbt försök att få dem att själv komma på lösningarna." (Utter 2009) Det kan tyckas vara självklart att den som hjälper barnet med läxan inte skall lösa barnets läxa överhuvudtaget. Men en förälder jag hade kontakt med på ett utvecklingssamtal förklarade med viss obekvämheter att dottern är så trött när de gör matteläxan att dottern inte lär sig något på läxan. "Det är jag som lotsar henne genom uppgifterna. Det känns meningslöst." (Personlig kommunikation) En annan förälder i en av bloggarna berättar hur hon vid ett tillfälle gjort barnets läxa.

Hur läxan påverkar och disciplinerar föräldrar som inte vill ha ansvaret

I det här avsnittet skall jag lyfta fram föräldrar som inte vill eller kan leva upp till de krav som ställs på dem när det gäller ansvar för läxorna. Jag inleder med föräldrar som inte själva har praktiska möjligheter att hjälpa sina barn, men som kompenserar det genom att betala för sig. Jag går vidare till föräldrar som börjar ifrågasätta sin roll som ansvarig för barnets läxor. Jag avslutar med föräldrar som uttrycker sig starkt mot rollen att ansvara för barnets läxor och som mår dåligt av att de inte lyckats.

Enligt Ball (2009) är föräldraskapet allt mer inställt på att göra ett projekt av sitt barn för att producera sitt utbildningssubjekt. Detta är särskilt synligt i medelklassfamiljer. Föräldrar satsar inte bara sin tid och energi för att barnet skall utvecklas till ett perfekt subjekt utan även pengar om det behövs. Här kommer den utomstående läxhjälpen in. Flera artiklar i media har under det senaste året tagit upp det här med utomstående läxhjälp.

"Vi kan inte hjälpa Buba i alla ämnen och han vet att vi får betala för att Marie kommer hit, säger Naffie." (Sahlberg 2010, s.4)

Familjen i intervjun, som har vanliga industriarbetarlöner, skulle prioritera läxhjälp för 780: - per 90 min även om inte Rut-avdraget fanns. Nu betalar de hälften av detta.

I kontrast till den självklara diskussionen om hur föräldern självklart är ansvarig för att eleven gör sin läxa, framträder en annan sida av föräldrarnas läxansvar. Flera föräldrar vill inte ha det här ansvaret och tycker inte att det är deras ansvar. De vill av olika anledningar, att arbetet skall läggas i skolan.

Så länge mina barn har gått i skolan har jag och Lena ägnat två till tre timmar varje vecka åt att coacha dem i läxläsningen. Bra tid. Vettig tid. Men jag börjar undra om de inte skulle kunna tänkas hinna med lite mer av inlärandet under skoltid? 13-åringen har en arbetsvecka på 36 timmar i skolan. Flera dagar i veckan har hon skoltid mellan 8 och 16. Och sedan kvällsarbete på det. När ska hon hinna med det för tonåringar så livsviktiga flummet då? (Bloggcitat)

Föräldrar uttrycker också att de får dåligt samvete eller känner sig misslyckade. ”Jag kan få dåligt samvete för att jag inte varit hemma på eftermiddagarna och suttit med mina barn för att göra läxor.” Detta uttrycker en ensamstående förälder till tre barn som passerat gymnasieåren, på en spontan fråga om hon tycker att hon har gjort vad som har förväntats av henne som förälder med barnens läxor. (Personlig kommunikation) Magnusson, en manlig moderat som är regionråd skriver som gästkrönikör på ledarsidan i Göteborgs Posten och knyter där sitt skrivande till vinter-OS som just startat. Han talar med avund om de duktiga och disciplinerade OS-deltagarna och jämför med sina egna skolbarn som han inte lyckats skapa tillräcklig motivation till skolarbete hos.

Tänk vad mycket de fått avstå vad gäller roliga fester och andra nöjen för att nå sin framgång. Tänk om vi dödliga kunde skapa bara hälften av denna motivation i våra försök att få barnen att förstå värdet av läxläsning och studieflikt.” (Magnusson 2010)

Han skriver att han vet att han inte varit den bästa föräldern. Han har kommit hem sent och han har deltagit i möten som dragit ut på tiden så att han inte hunnit hjälpa sina barn med läxan. ”Samvetet gnager ständigt när jag tänker på hur otillräcklig jag är som förälder.” (Magnusson 2010) Han tycker absolut att han har ett ansvar för sina barn men konstaterar att det faktiskt inte alltid är så lätt.

En annan förälder uttrycker också att det inte är självklart att föräldrar har tillräckligt med tid för att sitta med elevens skolarbete.

Jag har ju inte alls suttit med mina barn på kvällarna. Jag har faktiskt tyckt att de skall klara detta själva att de skall lära sig att ta ansvar. Men jag vet ju ”ett speciellt par” de sitter ju jämt. Men jag har ju faktiskt inte tid. Dessutom tror jag att många i min situation inte har tid. Sedan tycker jag ju att de skall lära sig att ta ansvaret själva.

Följdfråga av mig: Hur känner du dig då i hur du lyckats?

Att jag inte har lyckats svara mot de krav som ställs på mig. Jag kan ha dåligt samvete för det här. Men jag tror inte att det hade gått bättre för mina barn. För X1 som har prestationsångest hade det varit förödande. Däremot hade det kanske hjälpt X2. (Personlig kommunikation)

Att föräldrar idag påverkas känslomässigt av hur barnet lyckas i skolan är tydligt.” Middle class parents must live up to the models that they are held up to be to others” (Ball, 2009, s.208) Även i USA och Canada tycks liknande diskussioner fortgå. I en artikel där de canadensiska läxforskarna Cameron och Bartl blir intervjuade (Oleck 2008), så framgår det att föräldrarna i Canada tycker att läxmängden är större än vad de kan klara av. Även i Canada

och USA hänger barnens prestationer i skolarbetet samman med hur föräldern känner att de lyckats.

There's a significant shift in how parents determine their self-worth as parents. It's perceived that parental virtue [self-assessment] is now associated with children's achievement. (Oleck 2008)

En tvåbarnsmamma med ett barn som just passerat gymnasiet och ett annat som går på mellanstadiet menar att det är svårt att vara lärare till sina egna barn. (Personlig kommunikation)

Min fråga: Finns det förväntningar på dig som förälder när det gäller att hjälpa dina barn med läxor?

Inte förväntningar utifrån. Möjligen mina egna förväntningar. – Om de skall ha läxor så skall det inte hänga på att föräldrar kan eller har tid att hjälpa till.

Min fråga: Hur nöjd är du med din egen insats när det gäller att hjälpa dina barn med läxorna?

Jag är inte nöjd med min insats. Jag är värdelös. Det skall inte vara upp till föräldrarna alls. Jag kan inte. Det är lärarnas uppgift att hjälpa barnen. Jag kan inte heller. Jag jobbar heltid och sportengagemanget som barnen har tar tid. Skall man överhuvudtaget kunna göra något själv? När det gällde ”stora barnet” var det nödvändigt att man satt bredvid och det blev aldrig bra. 95% av tillfällena blev det bråk. Det yngre barnet gillar inte läxorna. Inte för att de är svåra utan för att han vill göra annat. Det vore bättre att det fanns tillräckligt med tid i skolan för att arbeta. Läxa för lärandets skull är värdelöst. Om man inte hinner lära sig i skolan så hinner man inte hemma. (Personlig kommunikation)

Enligt Foucault (1993) har styrningen av makten flyttats ut till individerna i samhället som dessutom själva håller ansvaret för korrigerering när inte normerna följs. Många föräldrar skriver om att läxorna är källor till bråk och konflikter med barnen:

Mitt barn går i 5an och vi har ständiga fighter om läxan. (Bloggcitat)

Läxor kan verkligen locka fram den värsta sidan ur barnen, om de är på det humöret. Andra dagar funkar det hur bra som helst...(Bloggcitat)

Jag märkte på min yngste att han bara klarade att göra läxorna om han fick göra dem direkt när han kom hem, annars hann han tappa sugen och fokus på skolarbetet. Så länge det gick att göra så gick allt bra, men de kvällar det blev senare och han behövde hjälp och inte kunde få det direkt sket det sig totalt. (Bloggcitat)

Nu har han äntligen somnat efter att ha tokskrikt i 40 minuter om att han hatar mig, att jag är dummast i världen, att han inte tänker lämna in läxan för att den är helt fel osv... (Bloggcitat)

Att föräldrar får rollen som lärare eller rollen att ansvara för elevernas läxor medger även andra svårigheter. Några föräldrar uttrycker att det är svårt att veta vad läraren har för syfte med läxan, hur läxan skall göras eller vad som förväntas utföras i de studiematerial eleven har med sig från skolan.

nej, jag tycker att hemläxor borde avskaffas. föräldrar kan omöjligt veta vad fröknar kräver och detaljer är alltid det viktigaste - mina barn grät bara för att jag underströk resultatet två gånger som vi gjorde på min tid i skolan. en gång - i första klass gjorde jag faktiskt en läxa i stället för mitt barn - jag fuskade. jag höll på i två och halv timme! olämpligt för en sexåring? jag ringde fröken och fick veta att hon sa till barnen gör så mycket ni vill - det var inte meningen att göra allt. men det kunde jag, förälder, inte veta. det stod inte på pappret, de kunde inte läsa då i alla fall och barnen glömde det och kom hem och bara grät. avskaffa hemläxor. (Bloggcitat)

Elevers roll i läxdiskurser

I det här avsnittet skall jag redogöra för mitt resultat om den roll eleven som aktör kan tyckas ha kring läxan i diskurser. Eleverna tar ett litet utrymme i diskurser om läxa i mitt material. Detta har gjort det svårt att göra en kategorisering av dem. Därför koncentrerar jag mig på att i löpande text lyfta fram elevers uttryck, de roller eleverna tycks ha och hur eleverna framställs av andra i samband med läxor.

Skoleleven tar minimalt med plats i de läxdiskurser som jag har undersökt. Däremot pågår en diskurs kring läxor som hålls inom gruppen av andra barn och ungdomar. På Facebook finns ett par grupper som heter: Vi som hatar läxor eller alla vi som hatar läxor, med tusentals svenska medlemmar. Motsvarande sidor finns på engelska där 156372 medlemmar gillar sidan "I hate homework" (hämtat 2010-05-14)

En vanlig framställning av eleven i min undersökning är att han/hon är beroende av en förälder som hjälper till med läxan, som motiverar barnet till att skolarbeta hemma och som är en förebild när det gäller att ta ansvar för skolarbete. Enligt Lpo- 94 (Skolverket 2006, s.13) skall skolan sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö. Eleverna som uttrycker sig i mitt material, lämnar i stort sett aldrig över ansvaret på läxor till någon annan än sig själva. De nämner aldrig hur eller att deras föräldrar förväntas hjälpa dem. De ifrågasätter inte läxans funktion mer än att uppgivet ibland hänvisa till att de inte vill ha så mycket läxor.

Två dar kvar i skolan och de ger oss läxor... elakt... helt enkelt elakt. Man orkar f*n inte... efter skolan är man ju helt slut och skulle gärna kunna gå och lägga sig bara. (Bloggcitat)

asså vi har alldeles för mkt läxor, det är som ett stort ena hevete 😞 snälla räcker det inte med skola i skolan :?? (Bloggcitat)

jag hatar läxor! de måste va de värsta som finns. Jag går i 8an och de är hur mycket läxor som helst! jag hatar det. Vi har världens sämsta lärare i alla ämnen förutom i engelska, svenska och idrott. Det känns inte som om man gör något annat än att plugga plugga och plugga. känns som om man kommer bli utbränd på alla läxor. hatar skolan just nu, och det kommer inte bli bättre. (Bloggcitat)

Hellsten (2000) menar att när eleven väl klagar så bortförklaras elevens åsikter snabbt.

"Elevers protester kommenteras inte eller så skämtas det bort. Vid ett tillfälle blir läraren till och med arg när eleven antyder att de har en tung arbetsbörda." (Hellsten 2000, s.186)

I mitt material kommenterar man i stort sett aldrig elever som uttrycker sig om läxan mer än någon enstaka som menar att man skall vara glad att man fortfarande går i skolan. En bekräftande kommentar får dock en uppgiven elev.

Har heller aldrig fattat varför man får läxor i skolan... Vore det inte bättre att man gjorde allt skolarbete i skolan??? Jag menar det är ju inte många som tar med sig jobbet hem... när man har gjort sina 8 timmar på jobbet så är det slut. Men när man går i skolan så ska man först plugga i 8 timmar i skolan och sen komma hem och fortsätta plugga i några timmar till. Nä fy va jag var trött på läxor när jag gick i skolan... mycket bättre att jobba ;) (Bloggcitat)

I en underökning om stressade skolelever som tidningen GP gjort och som presenteras i en artikel där niondeklassare blir intervjuade förklarar eleverna att prov och läxor gör dem mycket stressade. "Veckorna är så fulla av prov och läxor att allt inte hinns med. Två av tre

tjejer i nian känner sig stressade flera gånger i veckan. Många har dessutom ofta ont i magen och huvudet." (Magnå 2009) Trots att skoleleverna inte skyller ifrån sig på någon i artikeln utan bara konstaterar att de inte får någon fritid så marginaliseras elevernas yttringar av skolkuratoren på skolan. Här i artikeln uttrycker hon att det är ju flest niondeklassare som är stressade och det är främst de som är för ambitiösa, d.v.s. de som både försöker hinna med fritid och skolan.

En elev i åttonde klass beskriver situationen med läxor som kontraproduktiv. Även om hon vill ta ansvar så blir mängden läxor omöjliga att ansvara för.

Jag tycker att läxor allvarligt suger!!! Jag går i årskurs åtta och det är inte rättvist att lärarna får ge ut så många läxor! Mina läxor tills imorgon är: Tyska 28 st. glosor, engelska 25 st. glosor, svenska skriva en insändare! Det är för mkt. Och sedan så har vi innan lovet haft SEX hela veckor med bara prov! och läxor på det.. Och nu efter livet så har vi fått allaredan 5 prov till!!!Vi i min klass kallar detta för den onda cirkeln.. Man går upp och fixar sig, sedan till skolan, slutar vid fyra, gör läxor, äter och gör ännu mer läxor! Och till sist så är man inte klar förens elva- tolv tiden och ska gå och lägga sig.. Ska man inte få lova att ha ett privatliv och umgås med vänner och familj?? Jag kan inte äns börja på innebandyn som jag vill för att vi har så mkt läxor!Och detta året så läser vi en gång iveckan för att vi ska konfirmeras.. Och det är i två hela timmar och på helgen så måste vi gå till kyrkan och plugga inför prov! Är detta rättvist?? :O Snart så får vi våra betyg också. Hur ska det gå när man är så trött i skolan och inte hinner göra alla läxor så att man inte hinner med alla ? Jag fattar verkligen inte det! Jag hatar den onda cirkeln. (Bloggcitat)

I ett samtal jag hade våren 2010, med några förskolebarn som skall börja i första klass till hösten, framkom att de väntade på att få läxa. Kontrasten mellan barnet som längtar efter läxan och högstadieeleven som mår dåligt av för mycket läxor visar att läxans betydelse tycks förändras genom åren. Men också att diskurser om läxor inte är likriktade.

I mitt material skriver några elever om läxa utan att koppla till att det är för tungt. En elev bloggar vid ett par tillfällen om studieteknik för läxa. En annan elev som kommenterar skriver att läxan gör han i skolan. Han skriver också att han inte alltid gör läxan och hoppas att inte läraren läser detta.

Jag uppfattar det som att eleven framställs som underordnad i mitt material om läxor. Eleven nämns ofta i förbifarten när föräldrarnas problem eller tankar om läxor diskuteras. Enligt Hellsten har eleven endast en biroll i frågan om läxan. (Hellsten 2000)

I flera av artiklarna och i bloggarna framställs eleven med samma behov som den vuxne, när man hänvisar till elevers rätt till fritid och till en arbetsdag jämförbar med den vuxnes, med möjlighet att kontrollera sin arbetstid och fritid.

Nu säger ni väl att de flesta faktiskt redan jobbar en del på sin fritid. Att det handlar om att ta ansvar för sitt arbetsresultat och att det ibland kan innebära visst merarbete. Javisst så är det ju. Men arbetsgivaren kan ju inte i juridisk mening lägga ut obetalda arbetsuppgifter på din tid utanför arbetet. Och det är nog bra det, för vi vuxna behöver ju vila mellan arbetspassen och sen har ju vissa av oss familjer att ägna uppmärksamhet också. Tiden efter arbetet anses vara en rättighet i vårt samhälle. Så nej resonemanget håller inte på vuxna i arbetslivet. Vi behöver vår fritid ! Min fråga blir nu: Gäller inte detta även barn? (Bloggcitat)

Läxan prioriteras inte av alla elever och eleven framställs ibland som subjekt med fokus på annat än skolarbete. "De orkar inte, ska träna eller spela dataspel. Listan är lång", (Bloggcitat) skriver en lärare om elevers bristande intresse för läxor.

Lärarens roll i läxdiskurser

I det här avsnittet vill jag lyfta fram den roll läraren tycks ha i påverkan av läxans normer. Läraren som subjekt i diskursen om läxor är långt ifrån entydig. Jag kan urskilja fyra typer:

1. Läraren som inte ser några problem med läxan alls utan hänvisar till sitt arbete med att hitta goda läxor som det största problemet.

Jag är så "kräsen" och dessutom vill jag att läxorna ska vara så extremt anpassade efter både elevernas nivå och efter vad vi håller på med i matematiken för tillfället så jag kommer antagligen alltid att få skapa egna hemläxor. (Bloggcitat)

2. Läraren som ser läxan som självklar men den skall stödjas av föräldern.

Jag tror inte att det vi skall diskutera är huruvida barnen ska få läxor eller inte utan hur de skall bli motiverade nog att göra det som krävs i skolan. Motivationsarbetet är främst skolans ansvar, men det är föräldrarna som verkligen kan påverka sina barns syn på skolan. Jag förstår att ingen förälder vill tillbringa hela kvällar med sina barns läxor och de skall de inte. Däremot tror jag att alla föräldrar vill att de skall gå bra för deras barn och därför ha ett intresse att stötta dem. (Bloggcitat)

De kan också uttrycka en besvikelse över föräldrar som inte tar sitt ansvar. En förälder till barn i förskoleåldern, som jag satt och småpratade med uttryckte sig så här: "Precis som min svärmor säger (som är grundskolelärare) "Föräldrar vill gärna att deras barn skall ha höga skolbetyg men de är inte beredda att sätta sig med dem och träna." (Personlig kommunikation 29/1 2010)

3. Läraren som är skeptisk till läxan så som den ser ut idag och vill att läxorna skall utformas så att eleven kan klara den helt själv och då handla om repetition eller skönlitterär läsning.

Eleverna bör få det stöd med skolarbetet de behöver i skolan. Läxorna kan bestå av att läsa skönlitteratur eller att repetera det man redan arbetat med i skolan. Även uppgifter av undersökande form, som eleverna klarar av på egen hand, kan vara lämpliga. Inte uppgifter som kräver stöd eller att läsa texter med nytt innehåll. Eleverna behöver tillgång till en vuxen att fråga och hjälp att bearbeta sina tankar när de arbetar med okänt material. (Bloggcitat)

De här argumenten härstammar från tidigare läroplaner. I Lgr 62 står det att läxan inte skall innehålla sådant som eleven inte klarar att utföra på egen hand. I Lgr 69 står det att eleven framförallt skall skolarbeta i skolan. I Lgr 80 (s.50) står det: "Hemuppgifter bör också utnyttjas för att ge eleverna tillfälle till sådana övningar och repetitioner som är nödvändiga för att befästa kunskaper och färdigheter"

4. Lärare som inte ger läxor. "Jag ger inga läxor." (Bloggcitat) "Inte jag heller. Men det är emellanåt en kamp att försvara inställningen." (Bloggcitat)

En bra lärare är en lärare som på föräldramötet förklarar syftet med läxorna, menar en lärare som också är förälder.

I en blogg med flera kommentarer, där jag uppfattar att några av de som skriver inlägg känner personen som startat bloggen, diskuterar föräldrar om läraren verkligen hanterar det här med läxorna på rätt sätt. En förälder berättar om hur barnet under kvällen brutit ihop och är ledsen när den gör läxan, för att inte föräldern och barnet är överens om hur läxan skall göras. De konstaterar att barnets läxa inte är på rätt nivå och att läraren inte följer upp läxorna rätt. Till

slut börjar de leta fel på läraren och konstaterar att hon inte är perfekt därför hon särskriver i veckobreven. Detta blir till en stor diskussion med medhåll från flera om hur illa det är med lärare som särskriver.

Läraren tycks vara viktig för läxorna. ”Det är hon som har översikten, som vet målet både för den enskilda lektionen och för utbildningen i sin helhet.” (Hellsten 2000, s.194) I nedanstående blogg diskuterar läraren läxan utifrån sig själv och om föräldern tycker att läxan är en jobbig uppgift. Eleven kommer inte med i diskussionen.

En av de roligaste uppgifter jag gjorde när jag arbetade på högstadiet var när eleverna fick intervjua äldre släktingar om slang och uttryck som var vanliga när de var unga. Det är synd om föräldrar ser det som en jobbig uppgift, men det händer sällan. Jag fick i alla fall inga klagomål, något jag gärna vill ha om det finns ett missnöje. (Bloggcitat)

Politik i allmänna läxdiskurser

I det här avsnittet tar jag kortfattat upp politiska uttryck om läxor i allmän media.

Det är synligt att det röda blocket vill vara kritiska mot läxor medan de borgerliga vill debattera för läxor.

Vinner det rödgröna blocket så kan det bli så att det blir läxfritt för vänstern är inne på att läxor görs i skolan inkl skolarbetet! (Bloggcitat)

Det är längesen många föräldrar gick i skolan, så det kan jag förstå. Jag ser själv när mina föräldrar försökte hjälpa min lillasyster med ekvationer i matten och annat. Det gick inte bra.

Kort och gott så är svensson oftast för dum för att hjälpa sina barn med enklare läxläsning. Skulle vi då klara av att hemskola våra barn? Knappast. Men det är vad Centerpartiet vill. Mer hemskolning åt folket. (Bloggcitat)

Vad är egentligen läxa, frågar sig Sanna Rayman, på ledarbloggen i Svenska Dagbladet (20/11-2008). Hon menar att det måste vara repetition och förberedelse och konstaterar att morgondagens politiker använder sig av läxa när de förbereder sig för nästa dags arbete. Hon kritiserar socialdemokraterna som uttrycker sig kritisk till läxa samtidigt som hon kritiserar dagens svenska läxforskning.

Det har alltså inte forskats så mycket på det här med läxor. Alltså vet vi inget om dem. Ursäkta en dumbom, men kanske har det inte forskats så mycket för att det som står att finna är uppenbart? Förberedd är bättre än oförberedd. (Rayman 2008)

Efter att ha kritiserat motståndarna till läxor och den svenska läxforskningen så gör hon en helomvändning.

Om hemuppgifterna har blivit en så kvalificerad uppgift att de kräver en utökad skoldag och närvarande lärare, så undrar jag om de ens kan kallas läxor. Då är det väl helt enkelt en lektion? (Rayman 2008)

Jan Björklund kritiseras ofta i bloggarna. ”Jag förstår inte vad skolminister Jan Björklund pratar om när han gång efter annan tjarar om den socialdemokratiska flumskolan.” (Bloggcitat)

I en politisk debattartikel mot det borgerliga skolsamhället lämnas följande punkt utav åtta som önskas i en förändrad skola.

Ifrågasätt läxorna. Elevernas förutsättningar att arbeta hemma med läxor kan skilja sig enormt mycket åt. Många har svårt att få hjälp i hemmet av olika anledningar samtidigt som många har det väl förspant i hemmiljön. Dessa orättvisa förutsättningar kan vi inte acceptera. Om läxor ska ges så ska det vara läxor som eleverna kan klara själva. Men det är inte alls säkert att läxor ska ges som hemuppgifter, vi bör istället erbjuda eleverna att få göra sitt skolarbete på skoltid. Precis som vuxna har rätt att göra sina arbetsuppgifter på arbetstid. Idag ges läxor av gammal vana och för att föräldrar också efterfrågar. Det sätts något slags likhetstecken mellan läxfri skola och flumskola, vilket är helt absurt. Varje läxa som ges måste vara välmotiverad. (Bloggcitat)

Utomstående intressenter i läxdiskurser

I det här avsnittet kommer jag att ta upp hur nya aktörer kring läxan får ta plats

När man i media tar upp läxor handlar det just nu oftast om läxhjälp. Det handlar om att utomstående instanser utanför skolan eller hemmet hjälper skolelever med läxan. Det kan också handla om att skolorna själva erbjuder elever att stanna kvar i skolan och få hjälp med läxorna. Detta har öppnat för en ny marknad med företag som säljer läxhjälp. Det handlar också om frivilliga instanser som Röda Korset, kyrkan eller biblioteken.

Flera vuxna i bloggarna tycker att varje kommun eller stadsdel skall erbjuda alla skolelever läxhjälp.

Detta vore något för alla kommuner i hela landet, läxhjälp. Många barn gör aldrig läxor med föräldrar föräldrarna dubbelarbetar och sliter ihop mat till familjen, (andra orsaker finns naturligtvis också, men tanken här är att läxhjälp uteblir och påverkar enskild individ - och alla är viktiga) vad tänker "samhället"/politikerna med? (Bloggcitat)

En taleskvinna från Röda Korset, Ingela Holmertz, konstaterar att det är ett stort tryck på deras läxhjälp.

Frågan är vad denna uppsjö av tjänster är tecken på. Skoleexperter och forskare har pekat på flera tänkbara orsaker: Eleverna förväntas arbeta mycket på egen hand. Skolans stöd till de svagare eleverna är otillräckligt. Kraven på godkända betyg. Kanske är läxhjälp utbudet ett tecken på en ökad press på de unga, säger Ingela Holmertz: (Wallström 2010)

I diskussioner kring läxhjälp ifrågasätts inte läxan som arbetsbörda för barnet utan oftare som en tidsmässig omöjlighet för föräldern och därför något som samhället självklart borde ordna för.

Det finns tre anledningar till att man använder vår läxhjälp. Anledning ett är att du inte har kunskapen. Det andra är tiden – sent på kvällen ska du börja tjata om läxor i stället för att umgås. Det tredje är att det finns en inbyggd konflikt i att ha en förälder som hjälper till med läxorna. Barnen kan ha tufft med att ta råd från mamma och pappa, säger Marcus Håkanson, en av My Academys två grundare. (Wallström 2010)

En elev som tidigare hade IG i engelska har nu lyckats få VG genom att föräldrarna betalar för privat läxhjälp. (Sahlberg 2010)

(En pappa) till två tonårspojkar konstaterar att skolelever förutsätts ha driv nog för att ro sina projekt och temauppgifter i hamn. Men han ser inte att skolan lär ut studietekniken. Alltså vilar ett ganska stort ansvar på föräldrarna. Och det engagemanget kräver tid. Ett reklamutskick fick honom och pojkarnas mamma Stina att anlita extern hjälp, en lärarstudent, som mentor till 13-åriga sonen Gusten. – Det handlar inte om betyg eller att topp-prestera. Det handlar om att hitta en strategi för att klara skolan, att prioritera och bli klar i tid, säger föräldern. (Sahlberg 2010)

Läxan som subjekt i diskurser

I det här avsnittet vill jag ta upp hur läxan i mitt material framställs som subjekt och lyfts fram som det i olika synvinklar.

Läxan framställs ofta i mitt material som om det vore ett subjekt, som något tydligt, definierbart och greppbart. När man skriver om läxa så förklarar man inte vilken del av läxan man menar, om man t.ex. inbegriper frivilliga skoluppgifter, studier till prov eller av skolan anmodade uppgifter. Det skrivs inte heller för vilka åldrar den läxan man beskriver riktar sig till. Man använder sig av ett onyanserat läxbegrepp. Det är vanligt med uttryck som: Läxor borde avskaffas.

nej, jag tycker att hemläxor borde avskaffas. föräldrar kan omöjligt veta vad fröknar kräver och detaljer är alltid det viktigaste - (Bloggcitat)

Det verkar som man tar ordet läxa för givet och att alla förstår vad man menar. Men när jag studerar artiklar, bloggar och diskussioner om läxan i mitt material märker jag att bilden av läxan är långt ifrån självklar och tycks variera med minst lika många som uttrycker sig om läxan. Läxan framställs, av ett par vuxna i mitt material, som en förlegad företeelse som är styrd av normer.

Jag tror inte heller att barnen behöver så mycket läxor som skolan ger dem. Hälften av dem verkar ges slentrianmässigt, för att det ska vara läxor enligt den rådande normen. (Bloggcitat)

Ibland framställs läxan som något frivilligt. Att det är upp till eleven själv om och hur mycket den skall plugga. I ett par artiklar i kvällstidningar framställs läxan som något lösryckt ur skolans sammanhang. De förutsätter att man har läxor i allt man går igenom i skolan. Läxor är då en förstärkning i allmänhet av skolarbetet och inte bara något som läraren anmodar.

Hör du till dem som tycker det är svårt att hjälpa dina barn med läxorna?
Lugn, vi listar allt du behöver kunna. (Håkansson 2009)

Svårigheterna med läxorna, menar en elev, är inte att de är för svåra utan att det är svårt att komma i gång. (Wallström 2010) Detta är en företeelse som flera föräldrar tar upp och konstaterar att problemen med läxor är att barn har svårt att fokusera på läsläsning. Där har föräldern en roll att bara sätta sig med barnet så brukar det lösa sig skriver en vuxen i en blogg. Att detta problem tycks lösas på ett enkelt sätt är något som flera vuxna hänvisar till. Skapa en rutin där barnen gör läxorna medan man lagar kvällsmat, menar en 27 åring och fortsätter "Man ser helt enkelt till att barnen gör läxan" (Bloggcitat) Lärare kan också framställa läxor som om de är destruktiva och är en stressfaktor redan i tidig ålder. En lärare konstaterar och får medhåll:

Läxor stöder inte elever som har det svårt i skolan, tvärtom riskerar de att elever halkar efter ytterligare. Läxor bidrar till elevers stress - vilket har visat sig i ett flertal olika undersökningar om ungdomars hälsa. Läxor är alltför ofta ett sätt att kompensera bristande undervisning (det som inte hanns med), än pedagogiskt motiverade. (Bloggcitat)

Just det här "pedagogsikt motiverade" som ovanstående bloggare uttrycker lyser med sin frånvaro i mitt material.

6. Diskussion

I det här kapitlet analyserar och diskuterar jag resultatet i relation till mitt syfte med uppsatsen. Med utgångspunkt därifrån diskuterar jag alternativa sätt att se på läxan än de som tycks dominera i läxdiskurser idag. Jag avslutar med att diskutera värdet av mer forskning i ämnet och lämnar förslag på vidare forskning. Dessutom diskuterar jag brister i uppsatsen och skriver ett avslut.

Aktörer i läxdiskurser och hur de påverkas eller styrs av normer

I det här avsnittet svarar jag på frågorna om hur de aktörer kan uppfattas som framträder kring läxan och hur de kan påverkas eller styras genom läxan. Jag tar också upp hur läxan kan uppfattas som disciplinerings teknik och lyfter fram olika normer för läxorna och vad som kan anses vara orsaker till att de upprätthålls även i en historisk synvinkel. I anslutning till beskrivningarna tar jag upp konsekvenser med normerna för läxor, utifrån hur jag ser det, samt alternativa sätt att studera normerna på. I likhet med presentationen av resultatet utgår jag ifrån de olika aktörerna och kopplar svaren på frågorna till en aktör i taget. Jag avslutar avsnittet med att skriva en sammanfattning som knyter ihop syftet med uppsatsen.

Kring läxan träder tre huvudaktörer fram. Det är föräldern, eleven och läraren. Nära till huvudaktörerna i läxdiskurser syns politiker, och en grupp av utomstående intressenter. Föräldern är den klart dominerande aktören i läxdiskurserna jag har undersökt. Politikerna kan uppfattas att ta en anmärkningsvärt stor roll om man ser läxan som ett pedagogiskt inslag i skolan. På samma sätt är det förvånande att eleven har en så liten roll i diskurser om läxan. Enligt Habermas styrs även normer utav avsaknad av sociala aktörer. (Alvesson & Sköldberg, 2008)

Föräldern och läxans normer

Skolan kan tyckas, enligt normerna, ha lämnat över ansvaret på läxan till föräldrarna. Det tycks inte vara lärarna som medvetet har gett föräldrarna det uppdraget eftersom lärare, enligt Lundahl (2001), uppfattar att föräldrar lägger sig i för mycket av skolans arbete som de inte har med att göra. Samtidigt som de tycker att föräldrar inte är tillräckligt engagerade. Här anar jag istället att det är normer kring läxan som i diskurser öppnar upp för föräldrarna att få den här rollen.

En del av föräldrarna i min undersökning hjälper gärna sina barn med läxorna och andra har barn som inte behöver hjälpas med läxorna. Flera föräldrar vill inte ha ansvaret med läxorna utan löser det uppdraget på olika sätt. Några föräldrar låter bli att hjälpa sina barn med läxor för att de tror att de då gör sitt barn en björntjänst eller för att de inte hinner, kan eller tycker att de är deras uppgift. Andra föräldrar köper in läxhjälp eller skickar iväg sina barn till läxhjälp på bibliotek, kyrkan eller annan plats där eleven kan få hjälp. Vissa föräldrar uttrycker också att fritids eller skolorna skall ombesörja läxhjälp. Läxhjälp skall finansieras och ordnas i alla kommuner eller stadsdelar menar några föräldrar. När läxhjälp finansieras och styrs av samhället kan man uppfatta att den delen börjar likna skola.

Läxan, som under de sista två decennierna tycks ha börjat ta helt nya proportioner än vad den gjorde tidigare, verkar bli obekvämt för föräldrarna. Med tanke på det skulle man kunna förvänta sig att det blir protester kring läxan. I stället för att protestera försöker föräldrar att hitta sätt utanför skolan som skall kompensera för olägenheterna. Ett sätt är att skaffa utomstående läxhjälp. Skolan kritiserar inte aktivt. I strävan mot att förhindra misslyckande för barnet, som innebär en risk för exkludering, tycks läxans makt upprätthållas genom att den inte ifrågasätts något nämnvärt även om den blir en olägenhet. Kanske är man rädd för att barnet skall få lida genom dåliga betyg om man bråkar med skolan. En annan anledning kan vara att man tror att det bara är man själv som har problemen. Jag kan uppfatta normen med läxans självklarhet, genom att inte synas i styrdokument som en bidragande orsak till att den inte ifrågasätts. Om den inte syns är den svår att ifrågasätta, eller som Rayman uttrycker sig:

Det har alltså inte forskats så mycket på det här med läxor. Alltså vet vi inget om dem. Ursäkta en dumbom, men kanske har det inte forskats så mycket för att det som står att finna är uppenbart? (Rayman 2008)

Läxan påverkar även föräldern till att fuska enligt mitt material. Detta genom att föräldern gör barnets läxa. Anledningen kan vara att föräldern misstänker att barnet inte kommer att kunna göra läxan så väl som föräldern tror förväntas. En annan anledning kan vara att man vill hjälpa sitt barn som inte orkar göra läxan på kvällstid eller som är upptagen med fritidssysselsättningar. Här tycks en annan norm kring läxor bli synlig nämligen att läxan skall göras till varje pris. Att fuska kan i vårt samhälle uppfattas som att ha gått långt över gränsen för det acceptabla. Ändå är föräldern beredd att göra detta bara för läxans skull.

Föräldrar som inte lever upp till normerna med att ansvara för att deras barn gör läxorna, påverkas genom att bestraffas på ett känslomässigt plan, med dåligt samvete eller en känsla av misslyckande. Därför kan läxan uppfattas som en disciplinerings teknik. Det är ingen högre makt som sköter bestraffningen utan det sköts ut bland individerna själva. Att makten fungerar på det här sättet bekräftar den här föräldern på min fråga om det finns förväntningar på dig som förälder med att hjälpa barnet med läxorna: *"Inte förväntningar utifrån. Möjligen mina egna förväntningar."* Det dåliga samvetet eller känslan av misslyckande står i förhållande till att andra individer lyckas. Enligt Börjesson (2009), är känslor som misslyckande inte en reflektion på hur det egentligen förhåller sig, utan är i stället kopplat till de krav eller normer som är skapat i diskurser kring ett fenomen, i det här fallet läxa. Det kan uppfattas som effektivt för samhället att föräldrarna ordnar uppdraget med läxorna. Det kostar inte heller samhället något och det leder till skicklighet och skapande av nyttiga individer. Foucault (2003), menar att just de här faktorerna är tecken på den disciplinering som sker i dagens samhälle.

Den moderna demokratin kräver pedagogiska insatser av en tidigare okänd omfattning och sofistikeringsgrad. Som form för maktutövning kräver demokratin ett antal teknologier för att i frihetens namn, åstadkomma samklang mellan politiska strävanden och privata viljor. (Börjesson 2009, s.140)

Läxan kan därför uppfattas som en teknik för att disciplinera föräldrar till att ta ansvar för sina barns framgång i skolan. Man kan säga att makten har lyckats att nå fram eftersom flera föräldrar i min undersökning hänvisar till att de har dåligt samvete och känner att de misslyckats. Någon hänvisar till att den är värdelös. Men det kanske är så att föräldrarnas uppdrag med att skapa så skolmotiverade barn att de väljer teoretiskt skolarbete framför fritid är ett för svårt uppdrag för många föräldrar. Det kanske är ett omöjligt uppdrag att förändra en annan människa. Att föräldern kan se till att läxan blir gjord kan vara en helt annan sak än att skapa en elev som tar ansvar för sina egna studier. Det kanske också är så att läxan hindrar föräldrar att skapa goda relationer till sitt barn som grund för att barnet skall bli

ansvarstagande. Flera föräldrar i mitt material vittnar om ständiga konflikter med sina barn på grund av bråk med läxor.

Med hänvisning till föräldern som berättar för mig att hennes barn inte lär sig något när de jobbar med matteläxan därför att det är föräldern som lotsar barnet igenom, bekräftar detta att läxan ibland kan vara en sysselsättning som saknar meningsfullhet i förhållande till skolans uttryckliga syften. Effekten kan bli att en del av elevens och föräldrarnas fritid, när annat kunnat göras, binds upp till något som kan sakna meningsfullt syfte. Disciplineringen blir här en styrning att avhålla sig från annan sysselsättning. Vilken då?

Eleven och läxans normer

Läxan kan uppfattas som en teknik för att disciplinera elever från att vara slarviga, farliga och osjälvständiga (Besley, 2009) till att passa in i mallen på den nya medborgaren som den självstyrande entreprenören. Detta kan jämföras med Granath (2008) och Carlson (2009) som kommit fram till liknande resultat i sina undersökningar på andra vanligt förekommande fenomen i skolan. I dagens samhälle har makten flyttats ut till att med mer eller mindre subtila medel skapa subjekt som väljer att styra sig själva i förhållande till de rådande normerna. (Hultqvist & Dahlberg 2001, Peters m.fl. 2009) Skolelever idag förväntas ta ett stort ansvar för sig själva. När eleverna i min studie skriver om läxor visar de att de tar sitt ansvar genom att inte skylla ifrån sig eller förvänta sig hjälp. De uttrycker att läxorna är dem övermäktiga ibland, men det är kopplat till kvantiteten av läxor. Eleverna skriver inte om problem med att läxorna är för svåra. Därför passar bilden av föräldrarnas ansvar över barnens skoluppgifter inte ihop med elevens eget ansvar för sina studier.

Med läxorna kan man anta att eleverna blir isolerade eftersom läxorna tar så mycket tid. Det blir endast lite tid över till sociala aktiviteter.

This world of lifelong learning is populated by learners who are alone and lonely. It is a world devoid of community and commitment within which, increasingly, social relations are valued solely for their extrinsic worth (Ball, 2009, s.211)

Enligt Foucault (2003) börjar disciplinering av individer med att de "fördelas i rummet" "Den disciplinära enformighetens skyddande ort". De kollektiva grupperna skall upplösas menar Foucault. Man måste också hindra att individerna försvinner utan kontroll och att individerna inrutats. Slutligen kan individen bli funktionell. (Foucault 2003)

Disciplin är konsten att rangordna och teknik som gör det möjligt att ändra uppställningen. Den individualiserar kropparna genom en utplacering som inte infogar dem i ett sammanhang utan fördelar dem och låter dem röra sig i ett nät av relationer. (Foucault 2003, s.148)

Eleven kan bidra till stigmatiseringen av nuvarande normer kring läxan genom att inte få sin röst hörd i rätt forum om de upplever läxbördan för betungande. En anledning till att de diskuterar läxan i det tysta, som på stängda forum som Facebook, kan vara att de är rädda för ev. konsekvenser. En skolelev som i en av bloggarna erkänner att han inte alltid gör delar av sin läxa, hänvisar till att han hoppas att hans lärare inte ser hans inlägg. Konsekvenserna som eleverna tycks vara rädda för kan man ana är dåliga betyg eller kanske föräldrars ogillande. En annan anledning till att de inte ifrågasätter läxan kan vara att normerna med den självklara läxan är så fast att de inte upplever läxan som något som går att förändra. Att vara kritisk, menar Stenbock-Hult (2004), har med mognad att göra och är något som elever behöver utbildas i. Det kan också vara så att läxans egenskaper med att isolera eleven med

arbetsuppgifter som begränsar sociala möjligheter eller grupperingar, gör att elevens möjligheter till protester eller ifrågasättande begränsas. Foucault (2003) beskriver att faktorer som den just beskrivna är en förutsättning för att makten skall kunna bibehålla greppet. Ytterligare en anledning kan vara att elevens yttringar om olägenheter med läxa ofta marginaliseras. I skolverkets återkommande undersökning om attityder till skolan uppger en tredjedel av högstadieläverna att de varje dag eller ofta känner sig stressade i skolan och att det är läxor som är den största anledningen. Trots att liknande resultat visat sig i de fyra senaste undersökningarna från 2000 och framåt samt bekräftas av jämförbara undersökningar, skapas ingen större debatt om detta. (Skolverket 2010, Westlund 2007, Barnombudsmannen 2004)

När skolarbetet lämnar skolans väggar och försvinner utanför lärarens kontroll riskerar den att möta elever och föräldrar som inte är förberedda på att skolarbeta. Det medför att de här eleverna riskerar att inte få gjort så mycket skolarbete som läraren har planerat för. Man kan uppfatta läxan som ett verktyg i en medveten sorteringsmekanism i samhällets tjänst. Enligt Lundahl 2001 har misslyckande i skolan aldrig varit så riskfyllt som det är idag.

Läraren och läxans normer

När det gäller läxans påverkan på lärare så tycks normen för läxans berättigande vara mer värt än den skollagstext som säger att skolan högst får anmoda åttatimmars arbetsdag.

Ingen är på grund av skolplikt, som fullgör inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom, skyldig att gå i skolan för att delta i obligatoriska inslag i utbildningen mer än 190 dagar per läsår eller att delta i sådana inslag mer än åtta timmar, eller i de två lägsta årskurserna sex timmar per dag (Skollagen, 3 kap 11§)

Det tycks vara ovanligt att lärare på högstadiet kommunicerar med andra lärare om den läxmängd de lämnar ut till samma elever. En anledning till det kan vara att lärare har svårt att uppskatta hur mycket tid deras läxor tar i anspråk för att klaras av. (Keszei 2008) Många högstadieläver idag är stressade varje dag på grund av läxor. I mitt material uttrycker flera elever att de upplever en stor press av läxorna. Få lärare känner till eller förhåller sig till skollagens begränsning för lärare att anmoda skolundervisning högst 8 timmar per dag och aldrig över helg eller skollov. Med elevens schemalagda skoltid plus läxor riskerar gränsen lätt att överträdas

I styrdokumentet för dagens skola skrivs inget explicit om läxor. Det är svårt att koppla något uttryck som beskrivning för hur läxor skall hanteras. Eller kan man se det som en bekräftelse på att det inte finns några begränsningar för hur lärare skall förhålla sig till läxor. Det här kan då ge möjligheten för lärare att enkelt flytta över skolundervisning som inte hinns med i skolan till eleven att arbeta med hemma. Det har också öppnat möjligheten för lärare att själva ge läxor utifrån den uppfattning de själva har om varför man bör ge läxor. Det kan vara helt andra syften än direkt pedagogiska för eleven, som möjligheten att ge föräldrarna insyn i elevens skolarbete eller som att förbereda eleven för kommande studier. Eller syften som inte knyter an till läroplanen alls, som Lindell – Ge läxa för att hindra elever att titta på tv och video. (Lindell 1990) Eftersom varje lärare kan ge läxa utifrån eget tycke utan att ta hänsyn till vetenskaplighet eller läxans effekter kan läxan bli uppgifter av varierad art. En effekt med att använda läxor på valfritt sätt, som jag ser det, kan vara att det blir svårt att mäta och förbättra den skolförlagda undervisningen. Om eleven inte lyckas i skolan är det möjligt att skylla på att läxan inte har gjorts på rätt sätt. En annan effekt av läxa som inte är förankrad i

tydliga syften är att familjers fritid kan styras av enskilda lärares tyckande. I min undersökning efterfrågar föräldrar vid flera tillfällen tydligare information om syfte med läxorna. Någon förälder och lärare uttrycker att bra lärare informerar om läxornas syfte på föräldramöten. När läxans syfte presenteras av lärare kan det bli lättare att utvärdera hur väl läxan når sitt syfte. Dessutom bör den lättare gå att ifrågasätta av eleven och föräldern. I förlängningen skulle det kunna leda till att läxans effektivitet förbättras.

Ingen lärare i min undersökning har fått ställas till svars för att han/hon ger läxor. Däremot kan jag se en koppling mellan att läraren ställer stora krav på föräldrarna med läxorna, och att föräldrarna då har rätt att ställa krav på läraren. I en av bloggdiskussionerna i mitt material menar föräldrar som just uttryckt sig om problemen med läxorna att läraren åtminstone skall använda svenska språket rätt och inte särskilja som hon så ofta gör. Det finns en tendens till motstånd mot hur läxor hanteras och istället för att angripa läxans problematik med de konsekvenser det kan ge, angriper man lärarens bristande kompetenser inom annat område. Läxans makt tycks vara stark. Det gäller även för lärare som inte vill ge läxor. "Det är en kamp att försvara inställningen" menar en lärare i min undersökning.

Politik och utomstående intressenters koppling till läxans normer

När politiker hanterat läxan som en politisk fråga kan den tyckas signalera att läxor är ett fenomen som går långt över lärarens, skolans, elevens, föräldrarnas eller pedagogikens behov. Detta kan vara en anledning till att nuvarande normer upprätthålls och inte ifrågasätts. Politikerna kan i så fall bidra med en stor del i läxnormens upprätthållande vilket visar på maktens påverkan på diskurser.

Man kan fråga sig vad som har hänt med svenska skolan när inte bara tiden i skolan blivit gränslös utan även skolan själv. Var går gränsen mellan lärare, förälder och ideell eller privatbetald amatörlärare? Var går gränsen mellan privat skola och privat skolundervisning med läxhjälp? Nu finns bestämmelser för skolan som förbjuder att skolan får kosta några pengar för vårdnadshavare mer än en obetydlig kostnad vid ev. utflykt eller liknande. Samtidigt subventionerar svenska staten föräldrar som betalar för att deras barn får privat skolundervisning i hemmet genom Rut-avdragen.

I dagens samhälle öppnas möjligheter upp för att medelklassfamiljen kan förvandla ekonomiskt kapital till kulturellt kapital som investeras i barnet. (Ball, 2009) Föräldrar som i tid läser av normerna med vad som krävs för att lyckas i dagens samhälle kan tidigt börja med att ordna det för sitt barn så att de skall lyckas.

Part of the work of transmission and inculcation takes place outside the family, through the use of commercial, specialist services. (Ball, 2009, s.208)

Utomstående läxhjälp tycks förstärka bilden i diskurser om den självklara läxan. I stället för att diskutera olägenheterna med läxan så diskuteras huruvida problemen med olägenheterna kan lösas utanför läxan själv. Krav ställs på samhället att ordna läxhjälp inte att förändra läxan som fenomen. Att problem i skolan förflyttas till en annan nivå visar även Lundahl (2001) som i sin undersökning om elevers exkludering i skolan hänvisar till att de som har makten och ansvaret kring skolan ser effekterna av problemen men kopplar inte problemet till skolan. I stället lägger de skulden på andra instanser i samhället.

Med läxhjälp subventionerad av stat eller kommuner får samhället först finansiera skolarbetet på dagtid och sedan göra samma sak men i annan tappning på kvällstid. Syftet med läxan som panoptisk effektiv modell, försvinner till viss del om staten skall ombesörja läxarbete på kvällstid.

Läxans normer i historisk synvinkel

Enligt Foucault kan normerna i samhället förstås bättre genom att studera historik och kunskap om fenomenet. (Hultqvist och Dahlberg 2001) Läxan har tidigare i Sverige varit kopplad till regler och syften, genom skolans läroplaner. Läroplanerna har varit tydliga med regler och beskrivningar om läxan fram till Lpo-94 då läxan inte nämns överhuvudtaget. I läroplanerna på sextioalet står det att läxan skall vara av den svårighetsgraden att eleven skall kunna klara av att göra den själv. Läxan skall alltså inte vara så svår att eleven behöver hjälp för att klara den. Det står också att eleverna måste få tid över för återhämtning och fritid. Läxans syfte har framställts i huvudsak som viktig för att repetera. I min undersökning är det just ovanstående gamla "sanningar" om läxans utformning som lyfts fram som argument. Det kan bekräfta hur normerna skapas i relation till historia och kunskap. Lärare utbildas utan att ny kunskap om läxor problematiseras. (Hellsten, 2000) Diskussionerna om de pedagogiska vinsterna med läxorna lyser med sin frånvaro i mitt material. I förbigående nämns någon gång repetitionen men annars är det sällan läxans pedagogiska funktion diskuteras.

I Lgr-69 står det att skolarbetet i huvudsak skall förläggas till skoltid och att elever bör få använda övrig tid till rekreation. Jag undrar vilka diskurser som ligger bakom förändringen i synsättet på elevers behov av rekreation som vi har i dagens skola. Dagens syn på elevers behov av rekreation tar inte stor plats i läxdiskurser. Samtidigt bekräftar flera undersökningar att skolelever idag mår dåligt av för mycket läxor. (Skolverket 2010, Magnå 2009, Barnombudsmannen 2004) Har elevers behov ändrats eller är det bara diskurserna som ändrats?

Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka makten kring läxan, hur den kan påverka människor och hur den framställs och bibehålls i läxdiskurser. Jag har kommit fram till att makten tycks hålla läxan i ett fast grepp. Trots att läxan kan föra med sig betydande olägenheter, ifrågasätts inte läxan aktivt. Olägenheterna kan vara:

- Att barnen kan vara för trötta för att orka göra dem på ett bra sätt
- Inskränkningar av familjemedlemmars fritid
- Att de skapar bråk i familjen
- Att den skapar press och stress så att ungdomar mår dåligt.
- Att det inte finns den hjälp i hemmet som läxan kräver,.

I stället för att aktivt ifrågasätta verkar det som man försöker att lösa olägenheterna utanför läxan själv. Ett aktuellt sätt för lösning av olägenheten är den externa läxhjälp. Den vill man att alltifrån fritids, skola, kommunerna, stadsdelarna, ideella krafter eller privatbetald läxhjälp skall hjälpa till med. Någon förälder löser problemet med att göra läxa åt barnen någon annan genom att lotsa barnet igenom läxorna så att de blir gjorda. Några låter bli att hjälpa barnet med läxorna. Läxans grepp tycks även sitta hårt om lärare som låter läxans

existens vara viktigare än att förhålla sig till skollagens begränsning om obligatoriskt skolarbete med högst 8 timmar per dag.

Läxans självklara grepp tycks bibehållas genom den disciplinering den utövar på dess aktörer. Föräldrar tycks disciplineras genom läxan till att ansvara för sina barns skolframgångar. Bestraffningen för de som inte sköter sig ligger på ett känslomässigt plan med känslor av dåligt samvete och misslyckande. Eleven kan disciplineras genom läxor till att bli en skötsam och självständig individ som kan ta ansvar för sig själv. Bestraffning för de som inte lyckas kan vara risken för exkludering. Läraren kan också uppfattas att disciplineras till att upprätthålla läxan som obligatoriskt inslag. Bestraffning för de som inte gör det kan vara att de får kämpa för att försvara sin inställning.

Genom diskurser som ofta framställer läxan som en självklarhet upprätthålls normen kring läxan som ett självklart inslag. Den självklara normen kan vara en anledning till att läxan är så fast förankrad och att den därför är svår att aktivt ifrågasätta. Följande punkter har jag identifierat i diskurser som kan anses stödja läxan som ett orubbligt inslag i skolan:

- Läxan är osynlig i skolans styrdokument.
- Läxan behandlas i undersökningar och media med ett onyanserat begrepp
- Läxan kan medföra att man isoleras och kan uppleva att problemen med läxan har att göra med egna tillkortakommanden.
- Politiker använder läxan som en partifråga vilket kan medföra att frågan om läxor inte uppfattas som ett ämne kopplat till skolan eller till pedagogik.
- Att man från många håll marginaliserar elevers uttryck om olägenheter med läxan.

Vidare forskning, kritik och avslut

När läxa uttrycks med ett onyanserat begrepp, på det sätt som man uteslutande gör i diskurser om läxor i min studie, tycks det vara svårt att nå fram till förändringar med hanterandet av läxan. Om man istället ifrågasätter läxans värde, utifrån de aspekter man använder när man motiverar läxor, kanske det är lättare att hitta metoder för att läxan effektiviseras. Det kanske visar sig att den läxmängd många elever har i dag inte gynnar de mål skolan har med läxor. Eller så visar det sig att när elever endast har läsläxa av skönlitterära böcker eller 15 glosor i engelska varje vecka så är det fullt tillräckligt för elever i vissa åldrar. Det kanske räcker med de studier eleverna har inför prov när eleverna går i nian. Detsamma gäller alla andra syften som lärare har som mål för att ge läxor som t.ex. att ge föräldrar inblick i skolarbetet. Det kanske finns andra sätt som mycket enklare och effektivare kan ge föräldrarna denna möjlighet och som inte ger de negativa konsekvenser som elever och vissa föräldrar uttrycker som konsekvenser av läxa. Att elevers kunskaper ökar i takt med att elever gör läxor hemma kanske stämmer bättre i vissa skolämnen än andra. Ovanstående diskussioner saknas i diskurser om läxor. Jag anser att det är anmärkningsvärt att lärare (gäller även mig själv) har rätt att genom läxor, styra elevers och familjers fritid utan att ha vedertagna belegg som stöder deras syften eller visar deras effekter.

Studierna av läxdiskurser väcker många nya frågor. Vad händer med lärarens professionalitet när skolundervisning i form av läxa förväntas kunna bedrivas lika bra av föräldrar eller lekmän? Vilka fördelar eller nackdelar för högstadieeleverna kan skolarbetet föra med sig om det håller sig inom skollagens 8 timmars arbetsdag? Vilka effekter på studieresultaten kan uppnås på skolor som inte har läxor i jämförelse med skolor som har läxor? Vilka pedagogiska alternativ finns till läxor? Varför tar eleven så lite plats i läxdiskurser? Vad är egentligen syftet med läxan? Var går gränsen till att läxan blir kontraproduktiv? Hur mycket fritid behöver ungdomar ha? Var går gränsen mellan obligatoriskt skolarbete och självvalda studier? Vad är det för skillnad mellan att ge läxor till yngre grundskoleelever och att ge läxor till äldre grundskoleelever? Vilken skillnad i hänsyn skall man ta till olika typer av läxor som glosor, matteläxor, provstudier, projektarbeten, skönlitterärläsning, läsläxa och multiplikationstabellträning?

Den här kvalitativa studien kan ses som ett sätt av många att studera läxan på. Därför kan jag inte göra några anspråk på att det är en slutgiltig verklighet jag beskriver. I undersökningen kommer jag i kontakt med olika större eller mindre diskurser om läxa. En diskurs som jag saknar i mitt material är diskursen om läxan som förs av högstadieelever eller äldre som når framgång i skolan med hjälp av läxan. Den diskursen hade kunnat ge denna uppsats en bredare synvinkel. En annan diskurs jag saknar är diskursen om hur läxan bäst når framgång som pedagogiskt hjälpmedel. Häri ligger en av begränsningarna i mitt material, att det inte fångar upp vissa diskurser. Betygens koppling till makten kring läxan hade varit intressant att lyfta fram i min undersökning. Det är en avgränsning jag avsiktligt gjort för att hålla fokus på mitt syfte. Det här är en begränsad undersökning som visar ett litet utsnitt ifrån en särskild synvinkel.

I den här undersökningen har jag försökt att visa alternativa sätt att beskriva läxan i förhållande till normen med den självklara läxan. Min förhoppning med den här uppsatsen är att den kan bidra till att personer som läser uppsatsen kan börja diskutera eller fundera över läxans normer. För att knyta ihop uppsatsen från där jag började, med titeln - Vad styr? Svarar jag: Diskurser!

Referenslista

- Alvesson, M . (2008) ”*Psykologi och kritisk samhällsteori*”, I Allwood & Erikson, red, Vetenskapsteori för psykologi och andra samhällsvetenskaper, Malmö, Studentlitteratur.
- Alvesson, M & Deetz, S. (2000) *Kritisk samhällsvetenskaplig metod*, Lund, Studentlitteratur
- Alvesson, M & Sköldberg, K (2008) *Tolkning och reflektion*, Studentlitteratur.
- Ball, S. (2009), “Lifelong learning, subjectivity and the totally pedagogised society”, I: Peters m.fl, red, *Governmentality Studies in Education*, Rotterdam, Sense Publishers
- Barnombudsmannen, (2004) ”*Barn och unga berättar om stress*”
<http://www.bo.se/adfinity.aspx?pageid=4101>
- Bergström, G & Boréus,K. (2005) *Textens mening och makt*, Lund , Studentlitteratur
- Bergström, A. (2008) *Bloggare – Vilka är de?* Dagspresskollegiet, Göteborgs universitet Institutionen för journalistik och masskommunikation, PM nr.73
http://jmg.gu.se/digitalAssets/1291/1291207_pm73.pdf
- Besley, T. (2009) “Governmentality of youth:Beyond cultural studies”, I: Peters m.fl, red, *Governmentality Studies in Education*, Rotterdam, Sense Publishers
- Bild i skolan (2010) *Partiernas inställning* ,Tidningen Bild i skolan nr.2, 2010,
<http://www.lararnasnyheter.se/bild-skolan/2010/05/20/enkat-partiernas-installning>
- Buell, J. (2004) *Closing the book on homework*,USA, Temple University Press
- Börjesson, M. (2009) *Diskurser och konstruktioner En sorts metodbok*, Lund, Studentlitteratur
- Carlson, D. (2009) Producing entrepreneurial subjects: Neoliberal rationalities and portfolio assessment. I: Peters m.fl, red, *Governmentality Studies in Education*, Sense Publishers
- Cooper, H. (1989) Synthesis of researchon homework. *Educational Leadership* 47(3), 85-91
- Cooper, H. (2007) ”*The battle over homework*” USA : Corwin Press
- Ess,C (2002) *Ethical decision-making and Internet research. Recommendation from the aoir ethics working committee*. Tillgänglig på: <http://aoir.org/reports/ethics.pdf>
- Foucault, M. (2006) Biopolitikens födelse, I *Fronesis* nr 22-23
- Foucault, M. (2003) *Övervakning och straff*, Lund, Studentlitteratur

- Foucault, M. (1993) *Diskursens ordning*, Stockholm, Brutus Östlings bokförlag
- Gill, B.P. (2004) *Theory Into Practice*, vol. 43, n. 3, p. 174-181, Aug 2004
- Granath, G. (2008) *Milda makter! Utvecklingssamtal och loggböcker som disciplineringsstekniker*. Göteborg, Acta Universitatis Gothoburgensis,
- Hedman, U. (2009) *Läsarmedverkan: Lönande logiskt lockbete. Nättidningarnas användarskapade innehåll ur ett redaktionellt ledningsperspektiv*, Göteborgs universitet Institutionen för journalistik och masskommunikation, Arbetsrapport nr 56
http://jmg.gu.se/digitalAssets/1293/1293565_ar_56_uh_anvandarskapat_innehall.pdf
- Hellsten, J.O. (1997) *Läxor är inget att orda om*, Pedagogisk Forskning i Sverige 1997 årg 2 nr 3 s 205–220
- Hellsten, J-O. (2000) *Skolan som barnarbete och utvecklingsprojekt*, Uppsala: University Library
- HSFR (1990/1999) *Forskningsetiska principer i humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Antagna av Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet i mars 1990, reviderad version april 1999.*
http://www.hsfr.se/humsam/index.asp?id=24&dok_id=838
- Hultqvist, K & Dahlberg, G. (2001) *Governing the child in the new millennium*, RoutledgeFalmer, USA
- Keszei, M. (2008) *Läxa – En gränslös undervisning*, Magisteruppsats inom program i pedagogik med inriktning mot utbildningsledarskap, Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet.
- Keszei, M. (2007) *Läxor - Var går gränsen?* Kandidatuppsats inom program i pedagogik med inriktning mot utbildningsledarskap, Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet.
- Kohn, A. (2007) *The homework myth*, Philadelphia, Da Capo Press
- Kvale, S. (2007) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Danmark, Studentlitteratur
- Lgr 62, Läroplan för grundskolan (1962). *Allmän del*. Kungliga Skolöverstyrelsens skriftserie 60. Stockholm: SÖ-förlaget.
- Lgr 69, Läroplan för grundskolan (1969). *Allmän del*. Stockholm: Skolöverstyrelsen och Svenska Utbildningsförlaget Liber AB.
- Lgr 80, Läroplan för grundskolan (1980). *Allmän del*. Stockholm: Skolöverstyrelsen och Liber utbildningsförlaget.
- Lindell, E. (1990) *Läxor-hemarbetets utformning och effekter*, Skolöverstyrelsen, Stockholm

- Lundahl (2001) "Governance of education and its social consequences. Interviews with Swedish politicians and administrators." Lindblad & Popkewitz, red, *Listening to education actors and governance and social integration and exclusion*, Uppsala reports on education 37
- Magnå, J. (2009 december 15) Stressen ökar när betygen blir viktigare
<http://www.gp.se/nyheter/goteborg/viinian/1.271145-stressen-okar-nar-betygen-blir-viktigare>
- Normalplan för undervisningen i folkskolor och småskolor (1878). Stockholm: P.A. Norstedt & söner.
- Normalplan för undervisningen i folkskolor och småskolor (1889). Stockholm: P.A. Norstedt & söner.
- Normalplan för undervisningen i folkskolor och småskolor (1900). Stockholm: P.A. Norstedt & söner.
- Pedersen, H (2007) *The school and the animal other*, Göteborg, Acta Universitatis Gothoburgensis
- Peters, M, m.fl.(2009) *Governmentality Studies in Education*, Rotterdam, Sense Publisschers
- Sahlberg, A. (2010, mars 15) Lärhjälpen på två olika sätt. *Göteborgs Posten*, s.4-5
- Sennet, R. (1980) *Authority*. New York, Vintage books
- Sennet, R (1989) *När karaktären krackelerar*, Stockholm, Atlas 2000
- Skollagen (1985:1100)
<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1985:1100>
- Skolverket (2010) *Attityder till skolan 2009*, Rapport 344, Stockholm, Danagårds grafiska tryckeri
- Skolverket (2006). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. (Lpo-94) Stockholm: Skolverket
- Stenbock-Hult, B. (2004) *Kritiskt förhållningssätt*, Lund, Studentlitteratur
- Svenningsson, M., Lövheim, M., Bergquist, M. (2003) *Att fånga nätet*, Lund, Studentlitteratur
- Trautwein, U. (2007) *Learning and Instruction* vol. 17, n. 3, p.372-388, June 2007,
- Undervisningsplan för rikets folkskolor 1919
- Undervisningsplan för rikets folkskolor 1955
- Van Voorhis, F (2004) *Theory Into Practice*, vol. 43, n.3, p. 205 – 212, Aug 2004

- Westlund, I. (2004) *Läxberättelser –Läxor som tid och uppgift*, Linköping, Unitryck,
- Westlund, I. (2007) ”En svårfångad företeelse” I:Granström, K (red). (2007) *Forskning om lärares arbete i klassrummet*, Kalmar, Lenanders grafiska ab
- Winther Jørgensen, M & Philips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*, Studentlitteratur, Lund
- Våge, L., Stattin, E., Nygren, E. (2005) *Bloggtider*, Finland, Stiftelsen Institutet för Mediestudier
- Zackari,G. (2001) “Swedish school actors about education governance changes and social consequences” Lindblad & Popkewitz, red, *Listening to education actors and governance and social integration and exclusion*, Uppsala reports on education 37

Referenser över artiklar och Internetlänkar till empiriskt material

- Andersson, A. (2009 Juli 17). Lov och läxor stressar föräldrar. *Göteborgs Posten*, ”Fria ord”
- Håkansson, C (2009 Augusti 25) Dinosaurier, bråk, svarta hål – och fisar.
<http://www.aftonbladet.se/wendela/barn/article5687645.ab>
- Magnusson, J. (2010 Februari 13) Alltid viktigt att ta ansvar. *Göteborgs posten* s.2
- Magnå, J. (2009 december 15) Stressen ökar när betygen blir viktigare
<http://www.gp.se/nyheter/goteborg/viinion/1.271145-stressen-okar-nar-betygen-blir-viktigare>
- Oleck, J (2008)Canadians Dislike Homework, Too, *School Library Journal*
<http://www.schoollibraryjournal.com/article/CA6538474.html>
- Rayman, S (2008 November 20) Vad är en läxa? <http://blogg.svd.se/ledarbloggen?id=10452>
- Sahlberg, A.(2010, mars 15) Läxhjälp på två olika sätt. *Göteborgs Posten*, s.4-5.
- Utter, H (2009 Augusti 25) Läxan svår för var fjärde – förälder.
<http://aftonbladet.se/wendela/article5686885.ab>
- Wallström, A-L (2010 Januari 30) Läxhjälp har tagit nya former.
<http://www.gp.se/nyheter/sverige/1.300294-laxhjalpen-har-tagit-nya-former>

<http://aftonbladet.se/wendela/article5686885.ab>

<http://www.aftonbladet.se/wendela/barn/article5687645.ab>

<http://www.alltomstockholm.se/start/1/article76814.aos>

<http://artoo.se/8-tips-som-hjalper-dig-att-gora-laxorna-snabbare/105/>

<http://artoo.se/uppfoljning-av-laxlasning/589/>

<http://arvidfalk.se/2008/11/atta-punkter-for-en-modern-skolpolitik/>

<http://beastankar.blogspot.com/2008/12/prvning-av-en-mor.html>

<http://cattasubbla.wordpress.com/2009/02/22/foraldransvar/>

<http://christermagister.wordpress.com/2009/01/04/laxor-och-skolk.>

<http://jeppesenblog.blogspot.com/2009/04/laxor-fritid-och-vuxna.html>

<http://www.valfritt.se/varfor-sa-mycket-laxor>

<http://lillaosblogg.wordpress.com/2009/08/26/det-har-med-laxor>

<http://www.mariee.se/2010/03/16/matematikdiagnoser/>

<http://ricky.nu/skrev/skola-ar-skola-hemma-ar-hemma/>

<http://www.valfritt.se/varfor-sa-mycket-laxor>

<http://50procentavmig.blogspot.com/2008/12/when-your-spending-everyday-on-your-own.html>